

המנהיג

הרב שהקים והנהיג את קהילת יהודי ג'רבא בצפת

סיפורי מופת

ואורחות חיים

של מורנו ורבנו
הגאון הגדול והחסיד

רבי חומאני

עלוש זצ"ל

תשט"ו תשע"ו

פרוייקט מיוחד - 61 שנים לפטירתו ג' באלול

סגולה גדולה ועצומה ביום שני אור לג' באלול
להדליק נר ולומר משנה לעילוי נשמת מורנו ורבנו

רבי חומאני עלוש בר רבקה זצ"ל
זכותו תגן עלינו, אמן.

בשער

דברים אחדים

רבים מתושבי צפת והאיזור, ובדאי אותם אלו שבאו וביקרו
כאן במשך ימי בין הזמנים, בדאי שאלו את עצמם לא אחת ולא
שתיים, מי הוא רבי חומאני עלוש זיע"א, אשר על שמו יש בית
כנסת גדול בכניסה לעיר, מול רחבת השוק.

כל מי שנזדמן לתפילת מנחה או ערבית בבית הכנסת בדאי
שאל את עצמו, מי זה הרב הזה? מדוע יש בית כנסת על שמו?

האם לא הגיע הזמן שנקרא ונכיר מעט יותר את גדולי
וחכמינו? האם לא ראוי שנפגוש מקרוב את רוחם ומורשתם
של מורי־דרכנו?!

אכן, הגיע הזמן! הגם שבספי קורות עמנו לא מסופר מספיק
אודות גדולי חכמי ספרד, ובבתי־החינוך לא לומדים מספיק
אודות רבנים וגדולים שכה תרמו לעם ישראל, חשוב שלפחות
תושבי צפת ומחוצה לה, יכירו דמויות־יהוד של רבנים שחיו
בצפת אולי מעט שנים, אולם עשו מהפכה שמחזיקה שנים
ארוכות.

ולכן החלטנו 'להרים את הכפפה', אמנם לא הבאנו כאן כי
אם מעט מן המעט, 'על קצה המזלג' על דמותו של מורנו ורבנו
הגאון הצדיק והחסיד רבי חומאני עלוש זכותו תגן עלינו.

בנוסף היו גם כמה איתותים שסימנו לנו, כי רצוי הדבר לפני
השי"ת לספר בשבחי הצדיקים, וכדאי הוא הדבר להעלות על
ספר חייו ומפעליו של רבינו הגדול זיע"א, וכבר ידוע מה שכתב
במסילת ישרים (פרק כא), וכן תועיל [לזכות לקנות החסידות],
הקריאה בסיפור מעשה החסידים באגדות אשר באו שם, כי
כל אלה מעוררים את השכל להתייעץ ולעשות כמעשיהם
הנחמדים. וידוע מה שאמרו בשם הבעש"ט, כי "העוסק במעשי
צדיקים כעוסק במעשה מרכבה". והגאון החזון איש זצ"ל היה
אומר: "ספר מוסר הטוב ביותר, הוא ספר שמספר על גדול
בישראל, כי עם קריאתך בספר, יתעורר בך מאליו הרצון לומר
מדוע לא אהיה גם אני כמותו. בבחינת "מתי יגיעו מעשי למעשי
אבותי". צא וראה חשיבות הדבר.

תמונת השער

הגאון הגדול רבי חומאני עלוש זיע"א, רבה
של מדינת בתוניסיה, ובאחרית ימיו רב וראש
קהילה של פה עירנו צפת יע"א, על רקע
המצבה בבית העלמין העתיק.

הפקה: ידיעון צפת

עריכה וכתביה: ר. דוד

משתתפים: כ. הדסה | א. כהן | יוסף שמואלי
| יוחנן לורי | אהרן שמאי | צמח דוד |

יעוץ וסיוע: הרב דוד כהן

תודות: לרב בית הכנסת הגאון הרב רפאל
כהן שליט"א, ולצוות היקר במוסדות
"יתד התשובה", אשר פתחו בפנינו את
אוצרותיהם, והעניקו לנו מאגר ענק של
תמונות ומסמכים נדירים מחיי רבינו זיע"א.

להאדון הנכבד מר כליפה עטון הי"ו

לרפואתם והצלחתם עם כל בני משפחתם
ובפרט לרעייתו מרת מוֹיאנה עטון בת חנה
תחי' ואחותו כמסאנה מאוז בת חביבה תחי'

מוקדש לרפואת: יוסף חי כהן בר מסעודה
הי"ו וורגני מאיר חדאד בר כמסאנה הי"ו
ורלו אברהם סבירסה בר שלביה הי"ו

< נא לשמור על קדושת הגליון | טעון גניזה

דמות דיוקנו

תמונה אמיתית של זיו פניו של רבינו, נשתמרה בידי רק אחת. זו המפורסמת כשהרב עטור בכובע וחליפה, וצעיף מפוספס

מ ב צ בן
מתוכה, אבל
תמונת דיוקנו
הפנימית של
הרב נמצאת
בתוך ספריו
ו ח י ב ו ר י
ה נ פ ל א ים
ש ה ש א יר

אחריו ברכה.

תמונתו הפנימית נמצאת במאות תלמידים שהעמיד, תלמידי חכמים וגדולי תורה בארץ ובעולם. וכאן, בעמודים הבאים נתוודע לדמות דיוקנו, ונלך מעט בעקבותיו, בעקבי הצאן.

במהלך עריכת החומר וכתבתו, התרגשנו מאוד, שוחחנו עם תלמידים, ראינו אנשים, וראינו דמויות בעיניהם כל אמת שהזכירו את שמו של רבינו. אתה רואה את הקשר ואת התשוקה של התלמידים ברבם, אתה מביט אל הניצוץ שיש לבני נכדי תלמידיו של רבינו בשומעם את שמו, ואתה מרגיש ומבין מה עשתה התורה וחכמיה לעם ישראל.

כמו כן שמנו לב לתופעה מיוחדת, שגם רבינו האר"י הקדוש זיע"א, בפרק זמן קצר של שנתיים, השאיר חותם עצום של קדושה וטהרה בצפת. כך גם מורנו הרב, שאמנם חי בצפת לכל היותר 4 שנים, אולם הותיר בה חותם אדיר של קדושה וטהרה, ועד היום 16 שנה לאחר פטירתו, שמו מוזכר בערגה ע"י תלמידיו ובניהם, בארץ ומחוצה לה, ושמו עד היום נישא ונשמע בבתים רבים בעיה"ק צפת, ורבים רבים מתפללים ומזכירים את שמו בערגה וסילודין, וזוכים לראות ישועות.

בודאי אצלנו שכל מי שידליק נר לכבודו, ביום שני אור לג' באלול - ליל ההילולא, ובודאי מי שיטרח לילך ולהשתטח על קברו הקדוש, אין ספק שיראה ישועה וברכה גדולה. זכותו תגן עלינו, אמן.

המערכת.

רבי חומאני עלוש זיע"א

המנהיג

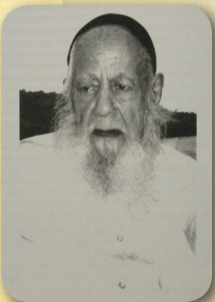
רבינו שימש כרב ומו"צ בע"ת מדנין, ובסוף ימיו עלה לארץ הקודש ונתיישב בעיה"ק צפת. מוצאו מגאבס והוא תלמידו של אב"ד גאבס הרה"ג ר' חיים חורי זצ"ל. חיבר ספר "אני חומה" (אותיות: חומאני) ב' חלקים, חלק א - על התורה, וחלק ב - שו"ת וחיידושי ש"ס, וספר שבתי וקומי "דרושים".

בהוצאת ספריו השתדלו בני קהילתו קהילת מדנין, ותלמידיו אשר חבבוהו מאד וזכרו לו את מסירותו אליהם, וכפי שהם כותבים עליו: "שהקדיש כמעט כל עתותיו בשביל קהילתו הקדושה בעיר מדנין יע"א לשרתם ולשמשם בכל צרכיהם, ללמד תורה לתלמידים, ולהשיב לשואליו דבר בספיקות המתחדשות ומתרחשות מדי יום יום, ולדון ולפשר בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו, והדבר אשר יקשה ממנו היה נמלך עם רבני עי"ת ג'רבא יע"א". ע"כ.

נפטר ביום ג' אלול תשט"ו (1955) בן ח"ן שנים במיתת נשיקה פתאומית ולא השאיר זרע אחריו, אך השאיר אחריו את ספריו ותלמידיו שהם לו כבנים.

אכן זכה רבינו להעמיד תלמידים רבים גדולים בתורה וביראה, עוד בהיותו בחו"ל ומהם הגאון רבי כמייס בן-ציון חורי והגאון רבי פראג'י ביתאן זצ"ל, הרב יוסף (וזיפה) ביתאן זצ"ל (מח"ס וליוסף אמר) ובנו הכיתוב: רבי יוסף ביתאן ובנו רבי יצחק רבי יצחק ביתאן זצ"ל (מח"ס "ויזרע יצחק"). ויבלחט"א הגאון רבי כמיסס אוזן ציור של רבינו שצייר נכדו שליט"א - מרבני ג'רבא עד היום הזה, ועוד רבים וטובים. וגם בארץ-ישראל בעיר הקודש צפת זכה רבינו להשפיע מתורתו וחכמתו לכל תושבי העיר, אשר היו דבוקים בו ובתורתו, והורישו והנחילו לבניהם ונכדיהם אהבה עצומה וקשר בלינתק של הליכה בדרכו וצעידה בעקבותיו.

(מעובד מתוך ספר מלכי תרשיש)

תלמידיו - ר' יוסף ביתאן
ובנו רבי יצחק זצ"ל

פרקי חיים

מעט עובדות מחייו ופעליו של מורנו הגאון הגדול
רבי חומאני עלוש זצוק"ל

קהילתו בחו"ל

ילדות עם יתמות

ובמדות הנכונות.

כשם שילדותו עברה עליו ביסורין כך גם בבגרותו סבל לא מעט. אביו שעבר בנתיים לעיר מדנין הסמוכה לג'רבא ופתח שם עסק, נפל למשכב, ורבינו ז"ל נדרש לבוא לעזרתו, לאחר שהתחתן ונשא אשה בגאבס.

יצוין כי העיר מדנין (למרות שיש שאוהבים לכנותה "כפר") היתה עיר חשובה ומרכזית בתוניסיה, בין היתר בגלל שהמושל המחוזי (הנקרא בערבית: אל-ואלי) התגורר

בה, מזכירו האישי של המושל היה יהודי חשוב ונכבד, הרב אבאנתו כהן ז"ל שהוא סבא-רבא של ר"ר רפאל כהן שליט"א.

רבינו נולד בעיר גאבס שבמדינת תוניסיה, עיר זו מפורסמת עוד מימות הגאונים הקדמונים, וכפי שמצינו לרבינו הרי"ף ז"ל מזכיר "רבי אברהם אלקאבסי". והראב"ע ז"ל קורא לה "קאבס המיוחסת" כנודע.

ילדותו של רבינו עברה עליו ביסורין רבים. אמו נפטרה מעליו בהיותו בגיל שש שנים בלבד, והוא נלקח אל דודו מצד אמו ואצלו אומץ. בהמשך למד תורה אצל הרה"ג ה מ פ ו ר ס

רב פעלים
רבי חיים חורי
זצוק"ל, ואצל
רבנים נוספים,
וכבר מילדותו
נ ת פ ר ס
כעילוי נפלא
בדקות העיון

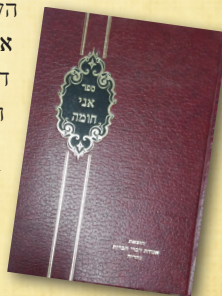

הברק שפגע באח הצדיק

התרפ"ד, יום אדיד בשנה. ופתאום נתקדדו השמים בעבים והרעיש הש"ת אל העולם ברעמים וברקים ושמענו קול גדול ונתנו אש מהברק בבית כנסת על אחי ועמו איש זקן ד"ר מסעוד חדאד ועלתה נשמתם במהרה. אשר כל השומע תסמר שערות ראשו וכל איבריו יאחזמו רעד. הש"ת יגדור הפרצה ולא תקום פעמיים צרה אמן. יגדל המספד לספוד לצר'ה ולבנותה אחד הרואה ואחד השומע אנו שאבדנו את ציון אחינו במיתה פתאומית שלא עלתה על דעתנו. וגם בחור מורם מעם עודנו באבו נקטף. הלך לבית כנסת להתפלל ולקרות הסליחות. ומשם הובל לקברות... על אחת כמה וכמה יגדל המספד כפליים כי רע ומר נגע עד לבנו וימס והיה למים. ואחרון הכביד הצער והכאב על חילול שמו הגדול שהיה לעג בין האומות ואומרים ראו מה עלתה בבית תפלתם ביום כפרתם".

בשנת התרפ"ד, מספר שנים לאחר בואו של רבי חומאני למדנין להיות לאביו לעזר ולאחיסמך, נפטר אחיו הבחור ציון ז"ל, כאשר בבוקרו של יום כפור בהיותו בבית הכנסת, פגעה בו ובעוד אדם נוסף, מכת ברק פתאומית, דבר זה השפיע עליו וזעזע עמוק. ובספרו **אני חומה** (ח"א דרוש ג) סידר דרוש למנוחתו וכה היו אמריו היוצאים מעמקי לבו:

"דרוש שסידרתי למנוחת
לכבוד אחי הבחור ד"ר ציון
עלוש בר שיכח, הנקטף
במחור ימיו כבן ט"ז שנה.

אשר היה בבית כנסת להתפלל ביום כפור שנת

גלויים לפני מי שאמר והיה העולם. יהי רצון
שבזכות היסורין שעברו עליו עם כל מצותיו
אשר עשה בימי חייו הם עומדים לימינו ותנוח
נשמתו בנן עדן עם שאר הצדיקים ואל מקומו
יבוא בשלום".

שנים ספורות לאחר האסון של פטירת האב, נפטר עליו
אביו ז"ל ביום כ"א כסלו התרפ"ח. ובספרו אני חומה הנ"ל
("דרוש ב') למנוחתו כתב עליו בנו רבינו זצ"ל:

"והרבה יסורין עברו עליו ואין צריך לפרסם אותם כי הם

הרב סגרון מוותר על הרבנות

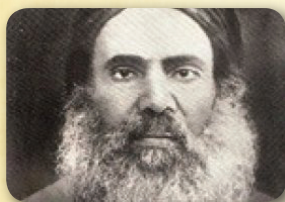
עמיתו לתורה הרה"ג רבי **מרדכי סגרון** זצ"ל.

לאחר שנים מספר הציע הרב מרדכי סגרון ז"ל בענוותנותו
לקהל שרבינו זצ"ל יקבל את כס הרבנות והוא יפעל על
ידו, ההצעה נתקבלה על דעת ועד הקהילה, ונמסר על כך
באופן רשמי לשלטונות.

שני הרבנים זצ"ל המשיכו למלא את תפקידם הרוחני
ברבנות בהרבצת תורה ובחינוך מוסרי לצבור, ובמיוחד
לנוער. ובדאגה לעניים ולצנועים בצורה רבה ויפה.

בעקבות המאורעות הללו, הוטל על רבינו כל עול
המשפחה, לכלכל את אשת אביו ואחיו החורגים, ואת
משפחתו הוא. ועוד לא שקט ולא הספיק לישב במנוחה,
וכבר התגלה כי אשת אביו חלתה בעיניה נזקקה לטיפול
רפואי בעיר הבירה תונס, ונסע אתה. ובשהותו בתונס
הספיק ללמוד את מלאכת השחיטה. כאשר חזר לעיר
מגוריו מדנין ראה שהתפורר העסק של אביו ולא היתה
לו עוד פרנסה. אולם 'ועד הקהילה' שראה בצערו הציע
לו לקבל תפקיד של הרבצת תורה בבית כנסת ועזרה
בשחיטה. הוא קיבל תפקיד זה ברצון ומלא אותו בליות

מסיבת "סיום זוהר" בכל מוצאי שבת!

שעל שמו בעיר
הקודש צפת ת"ו.

כמו כן ייסד
רבינו לימוד סדר
"תיקון כרת" כל

ליל ששי. בימים הנוראים השכים הרב קום לאמירת
"סליחות", ועל פי הרוב הוא ניהל התפלות של ימים
נוראים בעצמו כחזן.

כאשר נודע להם כי יש מבני הנוער שמבקרים בבתי קפה
של ערבים אפילו ביום השבת, ייסדו שבכל שבת יחולקו
דפי זוהר מחולק חוברות חוברות ללמוד אותם בבית או
בבית כנסת. ובמוצאי שבת יחזירו אותם לבית כנסת ושם
יקיימו מסיבת סיום הזוהר עם כיבוד. במרכז המסיבה
עמדה דרשתו של הרב ז"ל אשר משכה רבים מן הצבור
בכלל ומן הנוער בפרט. הדבר דרש הוצאות מרובות,
ואחרים שידעו זאת סייעו לו במפעל חשוב זה. מי יתן
ויחזור מנהג יקר ונפלא זה לקדמותו, גם כיום בבית הכנסת

רבים השיב מעון

עוזבים ספסל הלימודים בעודם נערים ויוצאים לעבודה,
ומתקרבים לשכנים רעים ולסביבה הסואנת. וזה השפיע
עליהם לרעה עד שהגיעו לחילול שבת ועוד, ורבינו זצ"ל
בנועם מוסרו ובמתק שפתי, החזיר אותם למוטב.

תמיד דאג איך לשתף פעולה עם הצבור. איך לרכז אותם
בבית כנסת ולהטיף להם דברי מוסר היוצאים מעמקי
לבו בכנות ותמימות ומעוטרים בענוה. נערים רבים הציל
ומנע מהם מלצאת לתרבות רעה ממש, ומשך אותם
לתורה וליהדות. הדרדור התחיל כיון שהתלמידים היו

הבן שלא זכה להגיע למצוות

אביו אחרי מחלה קצרה ביום ח' סיון התש"ה, כשהוא
עומד לפני "בר מצוה". למגינת לב הוריו המדוכאים
ולמגינת כל הציבור שנודעו עד היסוד. בשנים האחרונות
הועלו עצמותיו לקבורה בצפת עיה"ק בסמוך למקום
קבורת אביו. [ראה מסגרת].

רבינו ז"ל היה תקופה ארוכה חשוק בנים. ובערך לאחר
י"ג שנים מנשואיו, נפקד בבן זכר לשמחתו ולשמחת כל
הקהילה, **בוגיד שלום** שמו. אך בעונותינו הרבים לא ארכו
לו ימי השמחה, ואחר שביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ
עליו רוגזו יתברך ובהיות בנו בגיל י"ג שנה נפטר על פני

אך למרות כל ייסוריו נשאר רבינו על משמרתו משמרת הקודש, והמשיך בלימוד התלמידים והנהגת הצבור כבעבר.

הבריחה ממדנין לג'רבא ממוראות מלחמת העולם השניה

הרב לתקופה את מדנין יחד עם משפחתו ארבעת אחיו ואחותו. "אני זוכר עד היום", מסיים ר' ששון, "שהיה לנו

עמדת זכרון והנצחה לרבינו באחד מבתי הכנסת בג'רבא

חדר בבית שקראנו אותו על שמו של רבינו, מחמת שהיה גר בו באותה תקופה".

בתקופת מלחמת העולם השניה, בערך בשנת 2491, סבלו כידוע גם יהודי תוניס וסביבותיה מהגרמנים הארורים, שבאו והתחילו לשעבד את היהודים בעבודת קשות במחנות עבודה שהספיקו הגרמנים להקים בתוניס וסביבותיה.

תלמידו ומקורבו של רבינו, הר"ר ששון חורי [חגני], שהיה אז בערך בגיל שלש, מספר את מה ששמע בביתו מהוריו, (תוך שהוא מציין כי יש לקחת את הדברים בערבון מוגבל, מפאת הזמן שעבר והזכרון שנשחק). משפחת הרב ברח ממדנין מחמת שהגרמנים התחילו להפיץ ממוטוסים ולפגוע בהם פיזית, ובמקרה אחד נפלה פצצה על בנין שהיו בו תושבי המקום, ומהפצצה נהרגו חמשה יהודים, ואחד מהם אחיו של הרב (שעדאני בר סיכה ע"ה). לאחר המקרה הזה ראה רבינו שאין עוד טעם להשאר עוד בעיר המופצצת מכל עבר, והחליט לברוח לג'רבא (הדיג'ת) לשם עוד לא הגיעו הגרמנים, ולכן עזבו

עומד על משמרת הקודש

רבים וחשובים, ותמיד הוכיח והדריך את הציבור בענינים שונים הצריכים חיזוק.

בתקופה קשה זאת פעל רבינו נמרצות לתיקון "בית הכנסת" הנמצא מוזנח ופגוע אחרי המלחמה, לגיבוש הצבור ולליכודו. ותוך זמן קצר החזיר את החיים למסלולם התקין.

אחר מלחמת עולם השניה לא יכול הצבור להחזיק שני רבנים בעיר כי העיר נלכדה לשלל ביד האויב ונשאת בוקא ומבולקה. בתים נחרבו וחנויות נהרסו והתושבים היו כתינוק המוטל בעריסה בעירום וחוסר כל. על כן בשנת תש"ג, כשפנו קהל קדוש "תיטאין" להרה"ג רבי מרדכי סגרון ז"ל לכהן אצלם נענה לבקשתם ושימש כרבם. ונשאר רבי חומאני משרת הקהלה במדנין, ושימש כרב ראשי ומנהיג רוחני בכל התחומים. והעמיד תלמידים

כיצד הגיעה תרומה ממקור בלתי צפוי?

פעם היה כיס קופת הצבור ריק והרב נשאר כמה חודשים ללא משכורת מבלי שאף אחד ידע זאת. למרות לחץ בני משפחתו שידרוש את שכרו סירב הרב לעשות דבר זה בידועו כי הצבור דחוק והקופה ריקה. כאשר נודע הדבר בדרך מקרה לראשי הקהל הצטערו הרבה על עגמת הנפש ועל הסבל שנגרמו להרב. אך לא היה בידם להושיע כי אין כסף בקופה. ראשי הצבור שלא ידעו מה

בערבי חגים היה נוהג רבינו ז"ל לצאת עם שנים שלשה מראשי הצבור לאסוף צדקה לעניים לצרכי החג. וזאת חרף מצבו הבריאותי הלקוי ולמרות משכורתו הזעומה.

במיוחד ראוי לציין שבתקופה זו הוצע להרב לעבור לעיר ספאק'ס ולקבל משכורת גדולה פי כמה. אך הוא סירב לקבל את ההצעה אלא נשאר עם צאן מרעיתו בעיר מדנין. ומכאן ואילך השתפר מצב קופת הקהל.

לעשות והיו אובדי עצות, זכו לחוש בנס שנעשה כאשר עודם יושבים והנה נתקבל סכום כסף גדול ממקור בלתי צפוי כלל לקופת הקהל. ובכך נתאפשר לשלם להרב את משכורתו במלואה.

עלייתו לארץ הקודש

שנה-שנתיים שכבר השתקע רבינו בארץ וראה את המצב הרוחני הירוד, שלח לו אגרת אחרת ובה כתב כי טוב עשה שנשאר בנתיים בחו"ל, אחר שכאן יש מתירנות וקלקול גדול.

עדות כעין זו מספר אחד ממקורביו הגדולים הר"ר פנחס סבאג ז"ל, (שזכה להדהיר ולהו"ל מחדש את ספרו של רבינו "שבתי וקומי" בשנת תשל"ט), וזה לשונו:

כשהגעתי לארץ הייתי בשערי העלייה (מקום בו רוכזו כל העולים) בשנת התש"ב בחודש תמוז. למחרת בא אלי רבינו ז"ל והזהירני נמרצות שלא לרוץ לצאת משער העלייה, ורק כאשר אמצא מקום מתאים לרוחי מבחינה דתית, רק אז אצא.

בחודש מר חשון התשי"א עלה רבינו לארץ עם משפחתו והתיישב בעיר המקובלים עיר הקודש צפת ת"ו. ומיד התחיל לפעול למען הצבור. כשלא מצא פרנסתו הציעו לו להיות אחראי על בית מדרש "שם ועבר". אחרי שלשה חודשים קיבל משכורת ממשד הדתות עבור ששה חודשים. הוא התנגד נמרצות והחזיר הכסף המיותר למרות דוחקו (ראה בפרק "צדקתו עומדת לעד").

לאחר שעלה לארץ הקודש וראה כי ישנה רוח חילונית ומתירנית ברחובות, העביר מסרים לתלמידיו ובני קהילתו שנותרו בחו"ל, שלא יעלו לארץ מבלי שידעו שהם הולכים לגור במקומות טובים ושמורים.

תלמידו רבי **כמיס אוון** שליט"א המתגורר כיום בג'רא, העיד, כי פעם אחת אביו ז"ל היה בשלבי התארגנות לקראת עלייה והתיישבות בארץ הקודש, אולם שוב חזר בו ונשאר בחו"ל, והנה רבינו ששמע על כך, בתחילה כעס על שחזר בו מכוונתו לעלות לארץ הקודש, אולם כעבור

אדמת קודש, רק האדמה...

לחוץ.

באנו לאדמת קודש, רק האדמה. כל התושבים ישראל, אך ביום שבת קודש כשאדם יוצא לחוץ יראה אנשים מעשנים בשבת, לא רק עולים חדשים מאירופה שהם כמו אנוסים, אף מדור החדש מילדי הארץ, וגם שמעתי על אנשי ג'רא ותונים שיש מהם שהורגלו בכך.

דברים ברוח זו, המבהירים כמה היתה דעתו נחרצת בהקשר לעלייה ההמונית לארץ הקודש, מספרים בניו של אחד מתלמידיו החשובים רבי **כמיס בן-ציון חורי** זצ"ל, בהקדמה לספר של אביהם ("ויחכם שלמה" עמוד פט, בקונטרס ההקדמה "אבר כיונה"), שם הובא צילום מכתב בכתב-יד קדשו של רבינו, בו הוא כותב לתלמידו הרב כמיס, כי הוא מופתע ומאוכזב ממה שראה בארץ. וזה לשון מכתבו של רבינו.

צפת, כ"ב תמוז יה"ל התשי"א.

לכבוד ידידנו החה"ש כמהר"ר (=החכם השלם, כבוד מורנו הרב רבי) **כמיס חורי** הי"ו.

בישרנו שהוא מתכוון לעלות לארץ, יבוא ויגיע לחיים טובים. הנני מגיד לך מה שאני רואה, ולא יוציא הדבר

**באנו לאדמת קודש,
רק האדמה. כל
התושבים ישראל,
אך ביום שבת קודש
כשאדם יוצא לחוץ
יראה אנשים מעשנים
בשבת**

תמצא מאירופה שהם הורגים העופות ואוכלים, גם מחיות טמאים לא אכפת להם. אדם נדמה לו כאילו דר עם הגוים.

בקיצור, במדנין ובשאר חו"ל יש הארת שבת והקמת הדת...".

עד כאן לשון מכתבו המצמרר של רבינו, והדברים מדברים בעד עצמם, עד כמה גדל כאבו בראותו כי ישנם עולים מתונים וג'רבא שדוקא כאן בארץ הקודש פרקו מעליהם עול תורה ומצוות.

גבאי בית הכנסת ע"ש הרב, שזוכר הוא, כי בצעירותו עוד בתקופה שהיו גרים בג'רבא וסביבותיה, בתי הספר שם קיבלו תקציב מיוחד ממדינת ישראל, על-מנת שילמדו את הילדים לימודי חקלאות ועברית, ורבנו תכף כששמע על זאת, הוציא את הבן שלו משם, כיון שלא רצה שילמד דברים שאינם לפי רוח התורה.

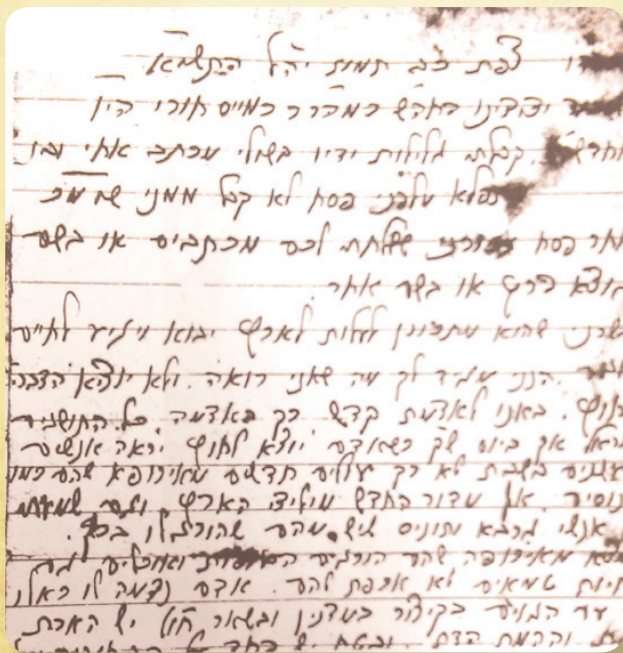
עובדות אלו מלמדים עד כמה גדל צערו וכאבו של רבינו כשראה כי ישנם בארץ הקודש כאלו שלא מקפידים על שמירת תורה ומצוות. ומהם נוכל להבין היטב עד כמה היתה השקפתו של רבינו נחרצת בכל הנוגע לחינוך הקלוקל ולהליכה שלא לפי רוח התורה והמצוות. אמנם בודאי ידע הוא מה שכתבו המפרשים, כי כך גילגלה ההשגחה העליונה, שתוקם המדינה בדוקא ע"י אנשים חילוניים הרחוקים משמירת תומ"צ, כי כל דבר שבקדושה צריך להיות מכוסה בכל מיני כיסויים, וזאת כדי שהשטן לא יפריע ולא יקטר.

למעשה בסופו של דבר עלה רבינו והתיישב בעיה"ק צפת תובב"א, והתבקש להנהיג את קהילת עולי תונים וג'רבא שהתיישבו שם (כמו שיתואר בהרחבה בפרק "קהילתו בצפת"), תלמידיו שעלו מחו"ל נפוצו בכל רחבי הארץ, כמו באופקים, נתיבות, באר"שבע ואשקלון, אך ניתן לומר כי רובה הגדול של קהילתו הצפין כמותו, והגיע להתיישב בעיה"ק צפת תובב"א, בעקבות רבם הדגול נערץ.

בהקשר זה יסופר עוד, כי בזמן שהגיע רבינו ארצה, קיבל מכתב מהגאון הרב **בניציון עוזיאל** זצ"ל, הרב הראשי לישראל דאז, אשר עמד על טיבו של מוה"ר הרב חומאני זצ"ל עוד כשהתגורר בחו"ל דרך חליפת מכתבים שהיתה ביניהם בעניני הלכה. במכתבו, הציע הרב עוזיאל זצ"ל, לרב חומאני לבוא ולכהן פאר כרבה הראשי הספרדי של העיר אשקלון. כשנסענו לאשקלון יחד עם הרב על-מנת לבקר ולהתרשם מהעיר, מספרים בני משפחתו של רבינו, היה זה ביום ששי והיינו אמורים להישאר באשקלון בשבת, בהגיענו לעיר ראה הרב זצ"ל מודעות על סרטים המתקיימים בקולנוע המופעל ביום שבת, הזדעזע זעזוע עמוק, ואמר: "וכי לצורך זה באנו מחוץ לארץ"? מיד ביטל את הרעיון ונסע לבאר"שבע לבני משפחתו להיות איתם בשבת".

כמורכן לא היתה דעתו של רבינו נוחה מהליכה ולימוד בבתי ספר שאינם מחנכים לפי רוח ישראל סבא, עדות לכך ניתן למצוא בסיפור שסח לנו מר **מוריס פנש** הי"ו,

*חלק ממאמר זה ערוך ומעובד ע"פ עובדות שכתב ר' פנחס סבאג מושב תקומה בפתח ספר "שבתי וקומי" (תשל"ט)

הרב יונה חורי / בני ברק

בן תלמידו של רבינו - הג"ר כמייסד בן-ציון חורי זצ"ל

אֶלְרַבִּי

ללמוד אצלו.
עוד כשאבי ע"ה
היה מתקשה
להנהיג את
הקהל תורתו
עצונו של
ורעיניו של
רבנו חומאני
ע"ה נתנו
לו הרבה
כח וחיוזוק.
בני הם

היתה החלפת מכתבים מצפת
שבארץ הקודש עד מדינת שבתוניסיה.

לאחרונה בב' אלול הרחמים ה'תשע"ה במנחה ממש
ערב יומא דהלולא של רבנו ערב ג' באלול נתמלאתי
רחמים להתפלל לרפואת קרובת משפחה, והנה
בהגיעי בעמידה לברכת רפאנו ה' ונרפא הזכרתי את
שמה, ובסיימי הברכה ר'ופא חולי ע'מו ישראל הר"ת
האותיות ר'ח'ע' הבזיקו מולי ומיד כיוונתי בזכות רבנו
חומאני עלוש זיע"א אנא רבש"ע שלח רפואה לחולי
עמך. כן יכנו ה' שכל חולי עמ' יזכו לרפואה שלמה
וימלא ה' כל משאלות לבנו לטובה ולברכה אמן.

פנחס חורי (אחיו של כותב השורות) הקדיש את דלת הכניסה
לבית הכנסת "ברוך שאמר", בין היתר, לעילוי נשמת רבינו.

י'תגדל ה'בורא וי'תעלה ה'יצר שמשך כל
ההיסטוריה של עם ישראל תמיד הראה לנו תשומת
לב ועידוד ע"י צדיקים או בעלי שררה ואפילו פשוטי
עם מיוחדים ששתל בכל דור ודור. באמצעות חכמתם
ומעשי גבורתם של הצדיקים, עם ישראל קיבל עידוד
וכח לעבור ולהמשיך לסבול הגלות הארוכה עד היום
בעוה"ר, ועד קץ הימים בעוה"ת. התנאים הקדושים,
האמוראים, הגאונים, הרמב"ם, רש"י, המהר"ל, הגר"א,
הבעש"ט, החיד"א, רבנו חי טייב, רבנו חיים פאלאג'י,
הבן איש חי, רבנו רחמים חי חיותא הכהן, רבנו כלפון
משה הכהן. מרבנו חיים חורי שבתוניסיה עד רבנו
עובדיה יוסף שבירושלים... וכן כל הצדיקים שבמזרח
ובמערב שהיו שישנם ושיהיו עד קץ הימים, כל אלה
הינם אורים ותומים זרקור ענק מעץ חיים ואבן
שואבת. בעצם אישיותם מעשיהם וקדושתם הנפלאה
הם שימשו ללא הפסקה כל הזמן דוגמה אישית לכל
יהודי באשר הוא.

כאן אתמקד על דמות עטרת ראשנו מורנו ורבנו הרה"ג
רבי חומאני עלוש זצוק"ל בעל "אני חומה" ו"שבתי
וקומי" זיע"א, שאבי מורי הרה"ג רבי **כמייסד בן-ציון חורי**
זצ"ל מחבר הספרים החשובים "רכב ישראל" ו"ויחכם
שלמה" היה מבכירי תלמידיו. מעולם לא אשכח איך
הוא היה מזכיר את שמו של רבנו: בחרדת קודש
ומבין ארשת שפתיו וקמטי מצחו היה מכוונו בשם
הפשוט והקצר: "אֶלְרַבִּי". אכן גדלתי בבית שרבנו
חומאני עלוש כונה בשם הפשוט "אלרבי" ותו לא.
כשאמור"ר היה מזכיר אותו בכינוי זה ידענו שכוונתו
רבנו חומאני עלוש זצוק"ל, לכן אפילו שלא היכרתי
אישית את רבנו חומאני - הוא נפטר לפני שנולדתי -
זיו פניו דמותו ואישיותו המיוחדים והקדושים קרובים
אלי מאוד וחוקקים עמוק בתוך תוכי.

רבנו חומאני ואמור"ר ע"ה נפשם היתה קשורה זו
בזו. סיפר לי אבי ע"ה שכשהיה דחוק בפרנסה ונאלץ
לעבוד לפרנסתו היה רבי חומאני ע"ה טורח ובא עד
השוק לשאול בשלומו ולעודדו שימצא זמן לבא

*מעובד מתוך מאמרו של ר' יונה חורי הי"ו - יתד המאיר אלול תשע"ו.

"תענית דיבור ברבי חומאני"

בית הכנסת הרב "חומאני עלוש" הפך בימים אחדים במשך השנה כמקום שהגיעו אליו המונים מכל שכבות הציבור ומעדות שונות, בפרט בימים מיוחדים בשנה כמו: ערב ראש השנה ויום הכיפורים, ימי התרת נדרים, ערב פסח לסיום תענית בכורות. ויום ג' שבת יום "תענית הדיבור".

תענית הדיבור בבית הכנסת ובמחיצת הרב, היתה לשם דבר. מכל קצוות העיר היו מגיעים רבים, על מנת לזכות ולהשתתף במעמד הנדיר.

לרב זצ"ל, היה חלק חשוב בסחיפת ההמונים לבית הכנסת ביום זה, ועוד בקהילתו בחוץ לארץ היה "יום התענית דיבור" במחיצת הרב דבר מיוחד ונפלא, והאווירה היתה קדושה ומיוחדת. עד כדי כך שהציבור היה מתכנס בהמוניו ומגיע בבגדי שבת לכבוד היום הגדול והחשוב.

עובדה נפלאה בהקשר לזה, סיפר אחד מחשובי תלמידיו רבי כמימס וז'אן באחת ההזדמנויות שהגיע רב בית הכנסת הג"ר רפאל כהן שליט"א לבקרו במעונו בג'רבא, שפעם אחת נקלע הגאון רבי משה הכהן דריהם זצ"ל, למדנין עיר מגוריו של רבינו, ואמר, שיש קדושה מיוחדת על רבי חומאני ביום התענית דיבור.

כמו כן שמענו עדות מאחד מתלמידיו של רבינו, הר"ר פנחס ביתאן הי"ו המתגורר כיום באופקים, התבטא גם הוא במילים הבאות: "כי ביום התענית דיבור היתה קדושה גדולה, וכשמונים אחוז מהציבור היו נוהגים לבוא ולהשתתף בתענית דיבור. אני לא יודע אם בערב כיפור היתה הרגשה כזו של קדושה כמו התענית דיבור במחיצת רבי חומאני".

גם היום ממשיכים בבית הכנסת במנהג יקר ונפלא זה, ורבים מכל קצוות העיר יודעים שבאמצע החורף יש להם "יום כיפור קטן" בבית הכנסת, כשכל היום מלא קדושה ותהלים, ללא דיבור ואפילו ללא רמזות. ואם היו צריכים משהו היו אנשים מיוחדים שעל-ידיהם הופיע הכיתוב: "סדרן", כדי שהמשתתפים ידעו למי לגשת אם צריכים משהו, שהרי אסור לדבר כלל.

שמות המשתתפים שיושבים במזרח של בית הכנסת ומעליהם פרוסה הפרוכת המיוחדת ליום תענית דיבור. הנראים בתמונה:

ר' אבא טרבלסי, שלום ביתאן (עומד), צחי"ק כהן, אפרים עמאר (עומד-סדרן), ר' כמיים כהן, מורנו רבי מניני ביתאן, ר' שמואל עמרוצי, ועוד.

רבי משה כהן דריהם

מסמך מיוחד שכתב ידידו הרב שמואל אמרוסי זצ"ל, משבחי רבינו זיע"א

קורות חייו של כבוד הרב חומאני ז"ל לפי מה שידוע לי ממהלך חייו

הכרתי את כבוד הרב מהילדות כשהיה תלמידו של הרב הגאון רבי חיים חורי ז"ל.

בגיל צעיר עבד כפקיד אצל אביו. בערך בשנת תרפ"א (0291) כיהן כדיין העיירה יחד עם הרב מרדכי סגרון ז"ל, עם רוב התנאים בתפקיד. דיין. חזן. שוחט. תוקע. מרביץ תורה. והתפרסם בענותנותו

ובהצלחת תפקידו. היה אהוב על הקהל והופעתו הלהיבה את מקבלי פניו ומכיריו. ובמיוחד תושבי העיירה "מדנין".

כפי שזכור לי היה דואג לעניים במיוחד לקראת החגים מארגן סכומים ניכרים ומעבירים בשקט לנזקקים. גאוותו היתה באהבת הציבור ולא היתה לו כל הפלייה או משוא פנים. לקראת עלייתו ארצה תושבי העיירה מדנין קבלו את ההודעה בצער רב ודאגו שמה מחליפו לא יתאים. וסבלו בזכרם את דרכו הטובה ופרידתו העצובה זה היה יום מיוחד.

זכור לי מקרה שהיה כאן בארץ, כאשר חייל בשירות סדיר שהמתין לטרמפ לחזור הביתה בצפת, כשהוא מחכה, ראה והנה עובר איש מהרחוב שאיננו מכיר, וזה הציע לו כסף לנסוע הביתה (על האוטובוס). והחייל שאלו בתומו איך אחזיר לך את הסכום? וזה ענה תרשום לפניך כתובתי משפחת חומאני עלוש רח' כ"ז 91. החייל לקח הכסף והלך לאותה כתובת כדי להחזיר ההלוואה. ולהפתעתו נתגלה לו שזה היה הרב המחבר ז"ל שנפטר לפני שנתיים...

אני מלא שבחים והערכה רבה על מעשיו ודרכי פעולתו של הרב חומאני עלוש זצ"ל.

ידידו מהילדות שמואל אמרוסי. צפת

קהילתו בצפת

י. מרדכי

כך הוקם בית הכנסת הגדול

עלייתם של יוצאי תוניס לצפת החלה כבר בשנת תש"י (בשלהי 1949), כשנה אחת בלבד אחרי מלחמת השחרור.

העולים רובם ככולם יוצאי ג'רבא וגלילותיה הגיעו לצפת בשנות העשרים המוקדמות לחייהם, קומץ יהודים מעולי תוניס היווה את הגרעין הראשון של עלייתם של יוצאי תוניס בצפת, ממנו התפתחה ברבות השנים הקהילה התוניסאית בצפת, שמונה כיום מאות משפחות, כן ירבו.

מקימים בית הכנסת

עולי ג'רבא לעזוב את בית העולים. עזיבת בית העולים מאלצת אותם גם לנטוש את בית הכנסת שהקימו ולאתר מקום חדש. המקום שנבחר להקים בו את בית הכנסת הוא משרד הפועל המזרחי שברחוב הפלמ"ח.

גם מקום זה שהיה בעיקרו משרד, לא היה זה מקום אידיאלי לבסס בו את בית הכנסת של העדה הג'רבאית שהיה לה וגדלה עם השנים.

גבאי בית הכנסת "שארית הפליטה" (השוכן מול בנק הפועלים), שהוקם ע"י יהודים יוצאי הונגריה ברובם, ראו במצוקתם

של יוצאי וג'רבא והציעו להם את אחד מחדרי בית הכנסת שישימש עבורם כבית תפילה, המתפללים שמחו על ההצעה, עוקרים בפעם השלישית ומעתיקים לשם את כלי הקודש והופכים את המקום כבית תפילתם.

גם מקום זה, מסתבר, בתוככי בית הכנסת "שארית הפליטה" שהיה צר מלהכיל, מאלץ את יוצאי ג'רבא לתור אחר מקום חדש שישימש בית כנסת לבני העדה,

הגרעין הג'רבאי כבר מראשית דרכו בצפת החל לבסס לעצמו חיים קהליים ורוחניים בנוסח "בית אבא" כפי שידעו בחו"ל, למרות המצאותם של בתי כנסיות לעדות השונות בצפת החליטו הג'רבאים להקים לעצמם בית כנסת בנוסח יהודי ג'רבא.

בית הכנסת הראשון ליהודי ג'רבא בצפת הוקם בתוך חדר בבית העולים ששכן ב"בית הדסה", שקלט את העולים החדשים הגיעו לצפת ובו השתכנו גם יוצאי ג'רבא, בית הדסה שהפך אחרי שנים אחדות כבית החולים הממשלתי ומשמש היום כמחלקה

הפסיכיאטרית של בית החולים בצפת, מול בנין חבל הגליל של הסוכנות היהודית, המשמש היום את מוסדות "יתד התשובה".

בסיוע הפועל המזרחי השיגו העולים הג'רבאים ספר תורה וכך הפכו את החדר הקטן בבית העולים לבית תפילה ומקדש מעט.

לאחר תקופת ההסתגלות הראשונית בארץ נאלצו

וכבעל תפילה.

למרות הקמת בית הכנסת ליוצאי ג'רבא בצפת, חלה, בעיקר בקרב הצעירים מבני העדה שהגיעו לארץ בגפם ללא משפחותיהם, ירידה בתחום הדתי והרוחני, העדרו של רב, מורה הוראה, ורועה רוחני לבני הקהילה העמידה בסכנה מוחשית את מורשתם הדתית והרוחנית שהוקנתה להם בעמל רב בחו"ל.

יהודה שמעון קריאף ז"ל אחד ממתפללי בית הכנסת מציע את ביתו שישמש כמקום תפילה. המתפללים נעתרו להצעה ועוקרים בפעם הרביעית עם תשמישי הקדושה ועורכים את תפילותיהם בביתו הפרטי של יהודה שמעון קריאף.

במשך שנים אלה בגילגוליו השונים של בית הכנסת של יוצאי ג'רבא בצפת משמש ר' יששכר אבא בן הרב חיים טרבלסי בעמח"ס "ראה חיים" כחזן בית הכנסת

מחפשים רב

ג'רבא בצפת.

בצפת מחליטים לחוש ולהגיע אל הרב ולהציע לו לבוא ולכהן פאר, כרב הקהילה הג'רבאית בצפת. פראז' כהן ור' יששכר אבא טרבלסי, נבחרו כנציגי העדה שתביא את דבר ההצעה בפני הרב חומאני עלוש זצ"ל, השניים לא מתמהמהים וחיש נוסעים "לשער עליה" מאתרים את הרב חומאני זצ"ל ומציעים לו את התפקיד, הרב חומאני זצ"ל ששמע על מצב הקהילה בצפת נעתר להצעה ותוך ימים מספר הוא מגיע לצפת נמנה עם תושביה ומתחיל לכהן כרב העדה. בשלב ראשון משכנים את הרב במרכז קליטה שהיה באותה עת בבנין "הסאריה" שבמרכז העיר.

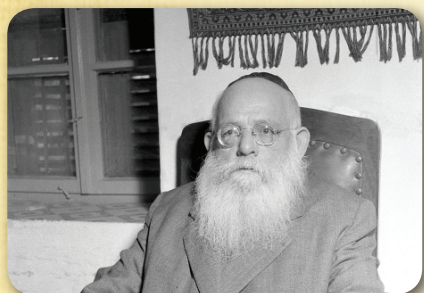
ראשי הציבור הג'רבאי בצפת, פראז' כהן ז"ל שהיה בעל עמדה ציבורית בכירה בעיר שכהן כחבר מועצת העיר יו"ר מחלקת החינוך ויו"ר מחלקת הסעד, ור' יששכר אבא טרבלסי ז"ל שכאמור היה חזן ושוחט הקהילה החליטו ולחפש אחר רב, שישמש כרב העדה וימלא את החלל הרוחני שנוצר עם העליה ארצה.

בשנת תשי"א עולה ארצה מהעיר מדנין שבדרום תוניס מוה"ר הרב חומאני עלוש זיע"א, הרב חומאני זצ"ל ורעייתו מופנים עם עלייתם אל "שער עליה" שבאיזור חיפה. השמועה על עליתו של הרב חומאני זצ"ל ארצה, שכהן בעירו כרב מפורסם והיה מגדולי תלמידי החכמים מגיעה גם לאוזנם של יוצאי קהילת

מחפשים מקום

הרב חומאני עלוש זצ"ל שראה שכל ציבור יוצאי ג'רבא בצפת מתרכז ב"חארת אל כרד" החליט לאתר בשכונה זו מבנה כדי להופכו כבית כנסת לבני העדה. לאחר שנשקלו מספר אפשרויות נפלה הבחירה על מבנה ששימש עד מלחמת העצמאות כמסגד מוסלמי, הבחירה שנפלה בבחירת מקום זה נבעה ככל הנראה בגלל מרכזיותו של המבנה שהיה בלב השכונה.

ראשי העדה הג'רבאית פנו אל ראש עיריית צפת דאז ר' משה פדהצור ז"ל וביקשו כי יעמיד לרשותם את המבנה לבית כנסת ראש העיר נעתר לבקשה והרב חומאני והמתפללים מחליטים להקים במקום את בית הכנסת לעדה הג'רבאית בצפת, כשנכנס הרב חומאני זצ"ל לבית הכנסת הבחין כי בחזית הדרומית של בית הכנסת, אין היכל ראוי לשמו לשכן בו את ספרי התורה. והורה מיד על בניית היכל. נח עטיה ז"ל ומנני סופר ז"ל, שהיו בנאים נרתמו למשימה ותוך מספר ימים ערכו את השיפוצים הדרושים, והמקום הפך עד מהרה כבית כנסת ומקום תפילה.

הגעתו של הרה"ג הר' חומאני עלוש זיע"א לצפת לכהן כרב העדה עשתה רושם עז על בני הקהילה, גדלותו בתורה, חריפותו, נועם דבריו, הדרת פניו, חינו, השפיעו השפעה עצומה על הציבור, המצב הדתי והרוחני הלך

כשהגיע הרב חומאני עלוש זצ"ל לצפת התפללו בני הקהילה הג'רבאית בצפת בביתו של שמעון יהודה קריאף ז"ל, הרב שראה בעוז רוחו כי לא ניתן לפתח בבית פרטי חיים רוחניים מלאים לבני העדה, החל לאתר מקום חדש שישימש כבית כנסת.

גם הפעם לא נמצא מקום אדיאלי אך לפחות היה טוב מקודמיו, בית כנסת "שם ועבר" בו הוצע לבני הקהילה הג'רבאית לקיים את תפילותיה, בני העדה עוקרים בפעם החמישית ועוברים לבית הכנסת "שם ועבר", במקום זה שהיה בית כנסת לכל דבר התפללו בו בצוותא גם אחדים מעולי מרוקו שהגיעו בתחילת שנות החמישים לצפת.

למרות קשרי הידידות והאחוזה שנרקמו בין יוצאי ג'רבא ליוצאי מרוקו בבית כנסת "שם ועבר", הבין הרב חומאני זצ"ל ובני עדתו כי גם מקום זה יהווה כתחנה נוספת אך בהחלט לא כתחנה סופית, השוני במנהגים השונים, בנוסח התפילה, ניגוני הטעמים של הקריאה בתורה בין יוצאי ג'רבא ויוצאי מרוקו הביאו את הרב זצ"ל להחליטה להשאיר את בית הכנסת ליוצאי מרוקו ובמקביל לאתר מקום שיהווה בית כנסת לעדה הג'רבאית בצפת שהלכה ותוגברה עם עלייתם של יהודים נוספים מיוצאי תוניס. בכל עת שהעולים החדשים שמעו שמורנו הרב חומאני ע"ה איזה את צפת למושב לו!

בתחילה יעדו אנשי מחלקת הקליטה והעליה של הסוכנות היהודית את הכפר בירוה כמקום בו ישובו יוצאי תוניס שהגיעו לצפת ביחד עם יוצאי קהילות לוב. שהגיעו באותם שנים.

החלטתם של אנשי הסוכנות היהודית חיש ירדה מעל הפרק כשראו שיש ביוצאי לוב מספר משפחות מספיק כדי לאכלס את יחידות הדיר שהועידו להקים בכפר ביריה, והוחלט להועיד את ביריה ליוצאי לוב בלבד, החלטה זו, הביאה בעקבותיה להועיד ליוצאי קהילת ג'רבא בצפת את רחוב "חארת אל כרד" השוכן בואדי חמרה בצפת, רחוב שאוכלס עד למלחמת השחרור במשפחות ערביות שבתיהם על תושביהם ננטשו בעיצומה של מלחמת השחרור. ועמדו ריקים ועזובים.

יוצאי ג'רבא בצפת כשסיימו את תקופת ההכשרה במרכזי הקליטה ובבתי העולים הופנו ע"י הסוכנות היהודית להתגורר ברחוב "חארת אל כרד" שלימים בגלל מוצא מתיישביו נקרא "רחוב הג'רבא" והיום נקרא "רחוב הרב חומאני עלוש".

טועה היה בה די כדי להשיבו מדרכו הרעה אל חיק אביו שבשמים.

הרב חומאני זצ"ל מפתח את חיי הרוח של העדה ובית הכנסת הופך למרכז החיים, מתארגנות בו מספר תפילות ביום, ובערב מארגן הרב זצ"ל שיעורי תורה בהם נוטלים חלק פעיל צעירים ומבוגרים כאחד. וב"ה עד היום נמשכים שיעורי התורה במקום, בעיקר בין מנחה לערבית, כשרבי יהונתן מאוזו שליט"א מופקד על מסירתו והגשתו לציבור במתקן שפתיים ובטוב טעם. אגב, כששאלנו את ר' יהונתן מאוזו שליט"א, על משמעות השם "חומאני", אמר ששורש המילה היא לשון חמלה ורחמים בערבית.

והשתפר עד מהרה, גם הצעירים שמעט סטו מן הדרך עם עלייתם ארצה מצאו ברב חומאני זצ"ל משענת רוחנית איתנה. שיחה קלה שלו עם צעיר

הטביע חותמו

למרות הזמן הקצר שרבינו הנהיג את בני עדתו בצפת, כמו האר"י ז"ל שבשנותיו הקצרות בעיה"ק צפת, עשה מהפכה גדולה, כך גם רבינו בשנותיו הקצרות בעיר הצליח לקשור אליו את הציבור ולהטביע את

חותמו לא רק בתלמידיו, אלא גם בבנייתלמידיו ובקרב קהילת יוצאי ג'רבא שהגיעה לצפת, אף לאחר השנים שנפטר, אישיותו והשפעתו, מעשיו והנהגותיו הפכו לנכס צאן ברזל בקרב קהילת יוצאי ג'רבא בצפת, על כך יכולה גם להעיד אזכרתו בכל שנה ושנה הנערכת בג' אלול. אזכרתו לובשת עם השנים צורה של הילולה ומדי שנה מתרבים הנוטלים בה חלק. זכותו תגן עלינו אמן.

זמן קצר לאחר פטירת הרב חומאני זצ"ל, מגיע לצפת הרב מניני ביתאן זצ"ל ומנהיג את העדה במשך מעל 20 שנים, שסיפור חייו והנהגתו תואר בהרחבה ובאריכות בספר "רבי מניני" שיצא לאור כשנה לאחר פטירתו.

השמועה על התגוררותו של רבי חומאני זצ"ל בצפת הגיעה לאוזנם של רבים מהעולים החדשים שעלו ארצה, ומהם מכיריו ותלמידיו ממדינת שבח"ל כמו רבי שמואל עמרוסי זצ"ל ובנו יבלחטו"א רבי יוסף עמרוסי הי"ו, והעובדה הזו מביאה אותם לבקש להגורר לבוא בעיה"ק צפת ולהסתופף במחיצתו.

הרב חומאני זצ"ל מפתח את חיי הרוח של העדה ובית הכנסת הופך למרכז החיים, מתארגנות בו מספר תפילות ביום, ובערב מארגן הרב זצ"ל שיעורי תורה בהם נוטלים חלק פעיל צעירים ומבוגרים כאחד

בני העדה הג'רבאית בצפת, לא זכו להסתופף שנים רבות בצילו של הרב חומאני עלוש זצ"ל ולהינות מאור חייו שכן כ-4 שנים לאחר שעלה לצפת נפטר, כאמור הוא באופן פתאומי, פטירתו יצרה אצל בני העדה חלל עמוק. עד כדי כך היו קשורים אליו, עד שברקמת השקית של הטלית, ניתן למצוא רבים מבני הקהילה שרקמו את תמונתו של רבינו.

להמשיך את דרכו של רבנו

במסגרת עריכת גליון שכזה, אשר כולו עוסק בדמותו ומורשתו של מורנו ורבנו רבי **חומאני עלוש זצ"ל**, מתבקש הדבר לשוחח עם רב בית הכנסת שלו כיום, **הגאון הרב רפאל כהן שליט"א**, ולשמוע ממנו את סיפורו של המקום | לדעת מה הביא את משפחתו להתגורר בצפת | ללמוד מקרוב על הקשיים ועל ההצלחות בהנהגת הקהילה, וכיצד זכה לשמש בתפקיד הנוכחי | להכיר את שמו הנוסף | להבין מה הביא אותו לפרסם ולהשמיע את תורתו של רבינו | וגם על הנדר שנדר במיטת חוליו ||| **מסמך מרתק**

והאר"י הקדוש זיע"א ועוד. עבור הורי ובני משפחתם, מקום מגוריו של הרב היתה סיבה מספקת לבחור במגורים בצפת. אצלנו במשפחה מקובל, כי בזכות אמונתם התמימה וההליכה בעקבות רבם, זכו הורי להיפקד בילדים בארץ הקודש, זאת לאחר שבחול"ל היו נשואים כשמונה שנים ולא נפקדו.

• כיצד זכה הרב לשמש כרב בית הכנסת?

מורנו הקים וגייש בצפת את קהילת יוצאי ג'רבא וסביבותיה, ותכף לאחר שנתמנה כרבם, יסד להם בית כנסת המשמש עד היום בשמו, "בית כנסת הרב חומאני עלוש". כל בני הקהילה, יוצאי ג'רבא וגלילותיה, התרכזו סביב הרב ובית הכנסת ששימש אז גם כמרכז קהילתי לבני העדה.

חשוב לציין שבתי הכנסת הפזורים בשכונות כנען ובדרום, יסודם היה מבית הכנסת הראשון שיסד הרב חומאני עלוש זצ"ל, וממנו נפוצו לשאר השכונות לאחר שהציבור התרחב והתפזר בעיר, ונוסדו בתי כנסת שונים כמו: חללי צה"ל, ר' סאסי, זבולון, קבלה, שבת אחים, תורת משה אמת, ועוד.

שנים ספורות לאחר שעלה רבי חומאני לארץ והתיישב בצפת, נסתלק לחיי העולם הבא, והקהילה נאלצה לדאוג לרב אחר שיבוא למלא את החלל שנפער. באותם ימים נודע לקהילה כי אחד מרבני העיר ז'רז'י שבתוניסיה עלה ארצה וחשב להתגורר בעיר יבנה, הוא מורנו רבי מניני ביתאן

• הרב זכה להכיר את הרב חומאני?

לצערי לא זכיתי, נולדתי שנתיים בדיוק לאחר פטירתו, מורנו הרב נלב"ע ג' אלול תשט"ו, ואני נולדתי א' אלול תשי"ז, ומאוחר יותר כשגדלתי התברר לי שאני בעצם קרוי גם על שמו - רפאל חומאני. זאת בגלל שמורנו הרב ע"ה שימש רב של משפחתנו בעיר מדין שבתוניסיה, ושמו היה מוזכר בפי הורי תדיר כדמות של מלאך ה' צב-אות, ולכן ראו לקרוא לי בשמו.

• למה בעצם בחרה משפחתו של הרב להתגורר דוקא בצפת?

כאשר עלו הורי ארצה נשאלו באיזו עיר רוצים הם לגור, סבי ענה שרוצים לגור בעיר בה מתגורר

רב הנערץ הוא רבי חומאני עלוש, וכך זכינו להתגורר בצפת עד היום הזה.

הרב זצ"ל בחר מן הסתם להתגורר בצפת, מהסיבה שזו עיר הקודש, עירם של מרן הבית יוסף זיע"א

רבי פראג'י ביתאן תלמידו של רבינו מקבל את הספר "רבי מניני"

איך קיבלה הקהילה את הנהגתו של הרב?

כאמור בתחילה זה לא היה קל, אולם רבי מניני הדרך אותי רבות. התחלנו בקביעת עיתים לתורה לצעירים שבחבורה עם שיעורי ערב, מה שנקרא בחול "ארבע אמות הלכה", תוך השתדלות שלא לסור ימין ושמאל ממה שרבותינו הורו לנו, והקפדה על שמירת המנהגים בכל התחומים.

עם זאת, זכורני מקרה המלמד על הכלל, על אופי הקהילה ועמידתה העקרונית על כל פרט ממה שנהגו בחוץ לארץ, הייתי מגיע בימי שישי לאחר חצות היום לבית הכנסת, כדי לבדוק את ספרי התורה (עבור שני מנינים) האמורים לעלות בשבת, והבחנתי שישנם אנשים הבאים להתפלל מנחה ביחיד וחוזרים לביתם. כשזה חזר ע"ע כל שבוע פניתי לאותם מתפללים בשאלה, למה לא נארגן תפילת מנחה בציבור לפני קבלת שבת, ותשובתם היתה: כך נהגנו בג'רבא בימי שישי. מנחה גדולה, ולא נהגו להסמיכה לקבלת שבת, הסברתי על חשיבות התפילה בצבור, וגם אז עדין לא מצאתי הרבה תומכים לרעיון. דברתי עם חלק מהמתפללים והתארגנו יחד לארגן מנין והתחלנו להתפלל מנחה קודם קבלת שבת. באחד מערבי השבת הראשונה,

זצ"ל, משלחת מהעיר צפת הגיעו אליו ליבנה, לבקש ממנו למלא את מקומו של מורנו ורבנו הרב חומאני עלוש ע"ה. הוא נענה בחיוב, ובא להתגורר בצפת ולשמש כממשיך דרכו של מורנו הרב ע"ה.

רבי מניני זצ"ל החל בליכוד השורות ובחזיון הקהילה שהיתה שבורה לאחר פטירתו הפתאומית של רבם הגדול והנערץ, והמשיך להנהיג את הקהילה למעלה מעשרים שנה. התקופה לא היתה קלה, בפרט שהיה צורך לתמרן בין כל סוגי האנשים שבאותם ימים גם פשוטי העם שבהם ידעו ספר, והיה צריך לנווט בין כל חילוקי הדעות והמנהגים שהיו בכל קבוצה, שכן בבית הכנסת התפללו יחד יוצאי ג'רבא מהרובע הקטן, מהרובע הגדול, יוצאי ז'רז'ים, מדנין, בינגרדאן, טאטוין ועוד. ומטבע הדברים כל אחד רצה לכוון את המנהגים ע"פ מה שהיה נהוג בעיר מולדתו בחו"ל.

מורנו הרב רבי מניני זצ"ל ניט את הספינה ועשה זאת בתבונה, איחד את השורות, שיתף את כל הדעות והשיטות, ידע לתת לכל אחד כפי רצונו, גם לכאלה שהצטרפו לקהילה ועלו מטריפולי. הרב שמש לבני הקהילה - מוה"ל, שוחט, מלמד דרדקי, דרשן וחזן, בעצם מלא את כל התפקידים שהיום ארבעה או חמשה רבנים ממלאים.

שנתיים לאחר נישואיי, לעת זקנותו של מורנו רבי מניני ביתאן זצ"ל נקראתי אליו, להתפלל עמו ולסייע בידו, כך שבגיל צעיר שמשתי את מורנו הרב והשתדלתי לסייע בידו בכל מה שקשור לבית הכנסת ולקהל. במשך הזמן הרב העביר לי מסמכיו ושימשתי במקומו כרב בית הכנסת עוד בחיים חיותו, בפרט בתקופה שמאוחר יותר הרב נאלץ להתגורר רחוק מבית הכנסת. תקופת ההסתגלות לשרת את הקהילה לבדי לא היתה קלה, התקשתי הרבה פעמים בניהול הקהל, אך עצותיו של רבי מניני ע"ה והנחיותיו תמיד היו לי לעזר, דבריו ומבטו האבאי נסכו בי כוחות והמשכתי למרות כל הקשיים, מאז אני משמש בבית הכנסת קרוב ל-40 שנים. בתחילה בחיי חיותו של הרב, כשהיה חלש ומבוגר, עד שנלב"ע הרב זצ"ל בכ"ג כסלו תשמ"ח. ושנה לאחר פטירתו זכינו להוציא ספר על חייו ופעלו, יחד עם ידידי היקר ר' מרדכי חדאד ז"ל. ואגב, מההכנסות שהגיעו ממכירת הספר, הצלחנו לממן את הישיבה במשך שנה שלימה.

של רבותינו זי"ע כאשר הגימטרייה של "יתד התשובה" עולה בגמטריה אחת עם שמם של מורנו הרב חומאני עלוש זצ"ל ומורנו הרב רבי מנני ביתאן זצ"ל באופן הבא: "יתד התשובה" = 1132, ושמות הרבנים חומני עלוש מנני ביתאן = 1132. ובכך זכינו גם להנציח את שני רבותינו ששמשו בעיר צפת, ובודאי זכותם עמדה לנו להרחיב את גבולות התורה והתשובה בעיר.

היום, לאחר עשרות שנים זכינו שהמוסדות קבעו יתדות עמוקים של תורה, תפילה ותשובה והם פרוסים בכל חלקי העיר, בהם לומדים מאות תלמידים, קטנים וגדולים, אברכים, בנות תיכון ועוד. כל זה בסייעתא דשמיא ובודאי זכות רבותינו עמדה לנו.

• שמענו שהרב מתכנן להוציא לאור את ספרי הרב במהדורא חדשה?

מאז ימי נעורי שימשו עבורי ספרי רבינו זצ"ל ובעיקר הספר "שבתי וקומי", לחיזוק בעבודת ה'. דבריו הנפלאים היו עבורי בין היתר מקור לחידושי תורה, ומצאתי בו פנינים יקרים של מוסרים ויראת שמים, ספריו של מורנו רבי חומאני עלוש זצ"ל סייעו בידי רבות ללמוד וללמד את הקהילה, שימשו גם כמקור לדרשות לרבים ולחיזוק אישי, והרבה פעמים נעזרתי בספריו לענות לשאלות בהנהגה או במנהגים, הספר שמש עבורי "תנא דמסייע", באופן הזה לא היו עוררין לדברי, אחרי שהתברר שאלו דברי הרב וכולם קבלו את דבריו!

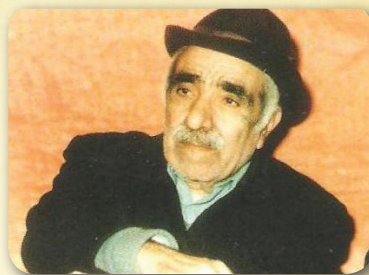
לא אחת הרהרתי ביני לבין עצמי, חבל שספריו של הרב לא מפורסמים מספיק, אצל בני הקהילה עצמם, וגם אם אמנם הם מצויים כמעט בכל בית, אבל הם בספריה, ולא מונחים על השולחן ללמוד. בין היתר זה בגלל שדורנו דור הקידמה והשכלול והתרגלו לקרוא מתוך ספרים עם דפוס מחודש, עימוד וגרפיקה מחודשת המושכת את עין הקורא. ספריו של מורנו הרב הן "אני חומה" ב' חלקים על הש"ס, המודפס באותיות רש"י עם הרבה ראשי תיבות כמו גם ספרו "שבתי וקומי" עם אותיות של פעם, כאשר העימוד והסדר לא מושכים את לב הקורא הצעיר, בגלל המראה היוזאלי של הספר. סברתי, כמה חבל שתורתו של מורנו הרב נמצאת 'בשב' ובית ישראל לא נהנים מתורתו ומחודשיו.

מספר פעמים חשבתי לשנס מותני לקחת יוזמה ולהדפיס את הספר בהדפסה מחודשת כדי לגרום בין היתר ששפתותיו של מורנו ידובבו בקבר ובודאי נזכה שידובבו גם לברך אותנו.

אך מה שהלב חושק הזמן עושק, והשנים חולפות ולא איסתייע מלתא.

בעיצומה של חזרת הש"ץ של תפילת מנחה, הגיע לבית הכנסת אחד מהמתפללים, שהחל לכעוס ולרטון בקול רם "מה זה המנהגים החדשים? בג'רבא לא ראינו זאת...". כשניגשתי לענות לו ולפייס את דעתו הרחתי ריח משקה חריף, או אז הבנתי שהוא הספיק ללגום כבר לכבוד קבלת שבת ואין עם מי לדבר. בין כך, סייענו את התפילה.

למחרת השבת, בבוקרו של יום ראשון, פגש אותי אותו מתפלל ורץ לקראתי ובקשת מחילה בפיו על איך שהתנהג בערב שבת, והוסיף ואמר שכבר בבקר באותו היום, פגש את רבי רחמים גאצי' דיצי זצ"ל מי

ר' רחמים גאצי' דיצי רב מושב דלתון

ששימש רבו של מושב דלתון הסמוך לצפת, ורטן לפיו על "המנהג החדש" של תפילת מנחה בערב שבת, ור' גאצי' אמר לו "זוהי המשובחת ביותר!" משמע כך, הבין שטעה וביקש מחילה. אמרתי לו א"כ "ביום שישי הקרוב תצטרף אלינו?", והוא ענה לי בערבית: "איאולדי אחנן מוש משתנשין", תרגום: בני, אנו לא רגילים...! אז הבנתי והרגשתי כמה קשה להיות רב קהילה, ולנווט בין הדעות והאנשים.

• ומכאן, איך אתם מגיעים להקמת מוסדות "יתד התשובה"?

המשכנו לקיים שיעורי התורה עבור בחורים, צעירים ומבוגרים, ובנוסף, גם בני נוער, בעיקר בשבתות, ובימות הקיץ הארוכים בימי החול, בשנים הראשונות השיעורים התקיימו ב"עזרת נשים" של בית הכנסת הרב חומאני עלוש זצ"ל. ובמשך הזמן הפעילות התרחבה מעבר לכותלי בית הכנסת והחלו שיעורי תורה בכל העיר שגררו אחריהם את פתיחת המוסדות. כך שבעצם הגרעין הראשון של שיעורי התורה נבט בבית הכנסת הרב חומאני עלוש זצ"ל, ולימים הפך להיות מוסדות "יתד התשובה".

בשלב ראשון, הקמנו בס"ד מסגרות לימוד לקרוב רחוקים. קראנו להם בשם "יתד התשובה", כששמעו את השם היא לבטא יסוד והקמת יתד של תשובה בעיר, ומה מאוד שמחנו לגלות במהלך המחשבה על השם, כי אין טוב ומתאים ממנו, כיון שהוא טומן בחובו את שמם

הרגשתי שמורנו הרב "נכנס" עמי לחדר ניתוח ו"יצא" עמי מהניתוח... "ברוך הפודה!" ושפתי החלו להודות לה' יתברך.

אחת הקבלות שקבלתי על עצמי בשעה זו, להוציא לאור בל"ג את ספרו של הרב "שבתי וקומי" בעימוד חדש ומשודרג עם התנסחות בת ימינו, ובעצה אחת עם ידידים בחו"ל שהוריהם היו תלמידיו של מורנו הרב בעיר מדנין, קיבלנו על עצמנו לצאת לדרך.

מתוך שבת והודאה לבורא עולם, נגשנו לקיים בעזה"ת את מה שקבלנו ע"ע עם תפילה עמוקה שנצליח במשימה, שהרי לתקן נתכונו ולא חלילה לקלקל.

על כן אמרנו לרכז את רוב חידושי של מורנו הרב הנמצאים בספר, לרענן אותם בשפה חדשה ולהבהיק אותם, לקבוע להם כותרות המושכות את לב הקורא, ולקרוא לספר "פניני שבתי וקומי". המלאכה הוטלה על אחיני היקר הרב שלמה כהן יצ"ו בנו של אחי הגדול הרה"ג בנימין כהן שליט"א, עם צוות אברכי המכון ששוקדים על המלאכה לעשות אותה בטוב טעם ודעת בעזה"ת לכבודו של רבינו.

זו גם ההזדמנות להודות לעומדים לימין המוסדות, ובפרט ידידי מכון "מאורות אבי" שנטל על עצמו את המלאכה החשובה. לאדון הנכבד מר שימו חדאד פנש הי"ו ממרסי שבצרפת, עם בנו היקר אבי הי"ו, ממייסדי המכון. וכן לכל בני משפחתי שנרתמו להצלחת המשימה, ובראשם רעייתי היקרה, אם הבנים, "אשת חיל", שאפשרה לי כל השנים לפעול בקרב הצבור, ותזוכה לכל מילי דמיטב.

הגביר מר מאיר ביתאן בנו של רבי פראג' ביתאן בפתח בית הכנסת.

הקב"ה צרף את המחשבה הטובה למעשה, לפני כשלוש שנים ביום ב' אלול תשע"ג. ומעשה שהיה כך היה...

ביום ב' אלול תשע"ג, העיר צפת לובשת חג עם הפרסום הקורא לציבור להשתתף בהילולת מורנו הרב חומאני עלוש זצ"ל ברוב עם ועדה, בני משפחתו, תלמידיו הפזורים בארץ כולה גם מהעיר באר שבע הרחוקה היו מגיעים בכל שנה להילולא.

כרב בית הכנסת, זכיתי להשתתף בכל שנה בהילולא (והייתי זוכה להתברך בין היתר בברכת "מוזל טוב" שהרי יום קודם יש לי יום הולדת...) והנה ביום ב' אלול ערב יום ההילולא, בשעות הצהריים נתקפתי בכאבי בטן חזקים מאוד, בקשתי שיקחו אותי לבית החולים, ולשאלת בני המשפחה, אולי קודם ללכת לקופת חולים, עניתי שלא נראה לי שאוכל להיכנס פעמיים לרכב מרוב כאבים.

לאחר בדיקות בבית החולים התברר שהכאבים הם בשל "אפנדציט", והודיעו לי כי עלי להכנס בדחיפות לניתוח.

היום התחיל להעריב ובבית הכנסת "רבי חומאני", החלו להתקהל לקראת ההילולא, ואני באותה שעה בדרכי לחדר הניתוח, בקשתי זמן להתפפל מנחה והרופא האיצ בי להזדרז, וזכורני בעת שהובילוני לחדר הניתוח נשאתי תפילה לה' וכאילו מדבר עם מורנו הרב חומאני עלוש זצ"ל, שהרי ברגעים של הניתוח יחשיך היום ובבית הכנסת תערך ההילולא, ומצאתי עצמי ממלמל: "רבי חומאני תעזור לי, תעמוד בתפילה שאזכה לצאת בריא ושלם". תוך כדי ההרהורים והמלמולים הורדמתי והניתוח התבצע, התעוררתי בחדר התאוששות, והנה אני מבחין בבני היקר ר' דוד שיח' עומד לידי ומנסה לדבר עימי, המשפט הראשון שהוצאתי מפי, אמרתי לו: "בני, תנשק אותי בראש" והוא, שחשב שאני הוזה ועוד לא התעוררתי מספיק, עמד ללא מעש...

חזרתי על דברי והפעם הסברתי, "תנשק אותי בראש כי השכינה למראשותיו של חולה ותכוון שאתה מנשק את השכינה"

כשהבין את כונתי, התכופף ונשק אותי בראשי זה שלוש פעמים.

לאחר כשעה, התעוררתי באופן מוחלט, נזכרתי במה שהיה לי עם בני, ונזכרתי שמאמר חז"ל הזה שהשכינה למראשותיו של חולה, מקורו אמנם במסכת שבת (יב ע"ב), אך אני נפגשתי בו וקראתי אותו יום קודם לניתוח, בספרו של מורנו הרב כאשר נערכתי להכין דרשה להילולא.

רחוב הג'רבא

קשה לצייר במילים כיצד היתה חווית המגורים ברחוב הג'רבא של אותם ימים. אולם אם נבקש להביא תיאור מוחשי ותמציתי על איך נראו החיים בשכונה באותם ימים, נצטט מס' שורות מספרו של **שמעון מימון** הי"ו, "בדמייך חיי" (עמ' 16, 20), וכך הוא כותב:

על צלע ההר היו פזורים בתי אבן רבים, בני מאות בשנים, בחצר כל בית היתה באר מים, האוגרת את מי הגשמים בחורף, ובקיץ ניתן היה לשאוב מהן מים במשאבה ידנית חלודה.

בכל בית היה בוסתן, ולפחות שלשה מיני עצים צמחו בהם, שהנפוצים ביותר היו עץ תאנה, עץ רימון, סוכת גפנים ועצי תות לבן ואדום. בין בית לבית היה שביל מרוצף אבנים שהונחו זו לצד זו, ופעמים רבות היינו מועדים עליהן, בפרט בחורף. גם מרפסת עיטרה כל בית, אם בחזית, אם בחלקו האחורי.

ככל שהתקרבת לקצה הרחוב, הבתים נראו יותר ויותר כמו בתי מושב: בכל חצר היו כמה תרנגולות מטילות ביצים, חמור אחד לפחות וכמה עגלים וכבשים. תמונה כזאת קיימת אולי בכפרים הנידחים באפריקה, או באמריקה הדרומית, בהן כל בית הוא מעין מושב בזעיר אנפין. בינות לבתים היו שבילי אבן והמון עצים. אין בית ללא כמה עצי פרי בגינה. השכונה ממש טבלה בתוך בוסתן והבתים התמזגו עם צבע הצמחייה המזריקה שפרצה לה בינות לאבנים: אוזבי קיר, צלף למינהו, וירוקת החמור. באביב ריח הפריחה היה משכר. די לך לשבת תחת עץ, על אסקופת אבן שבפתח הבית, ויכולת למשש את מילותיו של הנביא (מלכים א, ה) על אודות ימי שלמה המלך: "וישב יהודה וישראל לבטח, איש תחת גפנו ותחת תאנתו".

בית הכנסת היה "המרכז" - בה"א הידיעה - של השכונה. הכל סבב סביבו. מסביב לבית הכנסת היו בתים, האחד נושק למשנהו מתוכם בצבצו שתי חנויות מכולת, אחת של אדון נעמן והשניה של עג'ובה, כשמעל המכולות גרו בעליהן

סיפורים קטנים על אדם גדול

מן הראוי היה לחבר ספר שלם כדי לגולל בהם את גדולתו העצומה ועצמתו הרבה של מוה"ר רבי חומאני עלוש זצ"ל, "אך פטור בלא כלום אי אפשר", ונביא להלן שביבים ועובדות קצרים על תולדות חייו, גדולתו, והנהגותיו. מעשים אלו הם מעט מן המעט מהסיפורים סביב דמותו ואישיותו של הרב חומאני עלוש זצ"ל. זכותו תגן עלינו אכי"ר.

מסירות למען בני הקהילה

אותו תורה. ואכן רבי חומאני ישב ולמד איתו במשך תקופה ארוכה, אולם לאחר תקופת הלימוד סירב רבינו לקבל תשלום, והחזיר לו את כל הכסף.

ר' יצחק כהן הי"ו, תושב שכונת מעלה כנען בצפת, מספר, כי בהיותו צעיר עלה לארץ הקודש, וסבא שלו, הגאון הרב מרדכי אמיס הכהן זצ"ל שלח לו סכומי כסף מתונים, על מנת שישלם לרבי חומאני כדי שילמד

מדוע גער רבי כלפון בשואל?

ז"ל נאלם דום ולא מצא בפיו מענה. וכידוע שבבית דין תמיד היו שני הרבנים מוה"ר משה כלפון, והרה"ג רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל דנים ביחד ראשון ושני. רבי חויתה שהכיר השואל וידע מראש שהשאלה היא שלוחה מאת רבי חומאני ז"ל ובשמו הוא שואל, הסביר הדברים לרבי כלפון, רק אז נחה דעתו של רבינו כלפון הכהן זצ"ל, ואחרי שנתן לו תשובה על השאלה, המשיך לומר לו: דע לך כי הרב חומאני גדול בתורה, ובדרך כלל אנו שולחים לו שאלות לשתפו עמנו בפסקי הלכות. ומזה אנו יכולים להקיש עד כמה הגיעה גדולתו של רבינו זצ"ל.

על צניעותו וענותו הרבה של רבינו ז"ל רצוי לספר דבר זה. באחד הימים עבר רבינו ז"ל באלמחללה (מקום המהמר בין ג'רבה לערים האחרות בתוניסיה), וראה יהודי אחד העומד לנסוע לעיר ג'רבה, הוא מסר לו שאילתא בעל-פה ללכת למעלת הרה"ג ראב"ד כמוה"ר רבי כלפון משה הכהן זצ"ל לקבל תשובתו. כאשר הגיע השליח לעיר ג'רבה הלך מיד להרב כלפון הכהן זצ"ל ושאלו שאלת הרב. רבינו כלפון זצ"ל שידע השליח שהוא מעיר מדין כעס עליו מדוע לא פנה להרב המקומי?

השואל שהופתע ממידת הרוגז שרגז עליו הרב כלפון

מדוע הסתפר רבינו חומאני כל יום שישי?

נהג לבוא כל יום שישי להסתפר אצל אבי. בתמורה הוא נתן לו חצי ממשכורתו השבועית. התירוץ של הרב היה, שהוא חייב להיות מסופר תדיר, ולפיכך הביקור השבועי.

מיותר לציין שזה היה מקור הפרנסה העיקרי של המשפחה שסבלה מחרפת רעב ממש.

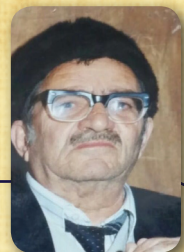
עדות מרגשת לחכמתו וצדקתו של רבינו, ניתן למצוא בסיפור שמסר לנו מר מיכאל טרבלסי הי"ו, במיוחד עבור הגליון: היה זה בשעה שאבי ומשפחתו היו מתגוררים ב'מדנין'. אבי הלל (מנאני) טרבלסי ז"ל, השני מבין עשרה ילדים, נאלץ לצאת לעבודה בתור ספר מגיל 8, כדי לעזור בפרנסת המשפחה. הרב חומאני עלוש ז"ל, בהכירו את המצוקה הרבה בביתם,

רבי חומאני הכתובת לכל בעיה!

לבעיה גדולה מאד בצעירותי, ביקשתי מהקב"ה בזכות רבי חומאני, וב"ה נושעתי, והגעתי לצפת לרב רפאל כהן רב בית הכנסת רבי חומאני עלוש. אני רואה בזה 'סגירת מעגל', מה לי ולצפת?! אולם בזכות תפילותיי שיעזור לי בזכות רבי חומאני נושעתי. גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן. זכותו תגן עלינו, אמן.

גב' עליזה מזור תחי', מי שמחזיקה יחד עם בעלה ר' אברהם מזור הי"ו את ציונו של התנא בנימין הצדיק, מספרת: תמיד גדלנו בבית על "רבי חומאני", כיון שהורי הם יוצאי "מדנין" כל הזמן היינו מתפללים "בזכות רבי חומאני", כל בעיה שהיתה בחיים, היו פונים ומזכירים את זכותו של רבנו. גם כשנקלעתי

כשרבנו ביקש להחזיר את הכסף למשרד הדתות...

"תפרוט את הצ'ק ותן לי רק את המגיע לי עבור חודש ספטמבר", ביקש הרב חומאני זצ"ל מפראזי כהן, "ואת היתרה אבקש להחזיר ללא דיחוי למשרד הדתות".

פראזי כהן ניסה להניאו וביקש ממנו שיקח את כל הסכום לעצמו, אך הרב סירב בכל תוקף, ופראזי נאלץ לשלוח את היתרה למשרד הדתות.

סיפור מעניין נוסף על דקדוקו וזהירותו של רבינו בממון, סיפר הר' **יששכר אבא טרבלסי** ז"ל: הרב חומאני זצ"ל הביא עימו עם עלייתו ארצה סכומי כסף שחסך במשך שנים בחו"ל, כספים אלה הופקדו על ידו בבנק לאומי, ובסוף שנת הפקדון קיבל הרב ריבית על פקדונותיו, הרב סירב בכל תוקף לקבל ריבית על כספיו והחזירם לבנק.

כאשר עלה רבי חומאני ארצה והגיע לצפת, נעשה מאמץ גדול כדי להסדיר לו משכורת ממנה יוכל להתפרנס, לאחר מאמצים ניאות משרד הדתות לתת לרב זצ"ל משכורת חודשית תמורת כך שהוא ישמש כרב חזן וכקורא בתורה בבית הכנסת 'שם ועבר'. הרב הסכים לדרישה, והחל לשמש בתפקיד רשמי מטעם משרד הדתות, החל מחודש ספטמבר.

בתחילת חודש אוקטובר הגיע לידי פראזי כהן צ'ק לפקודת הרב חומאני עלוש ובו שכר גם עבור החודשים הקודמים בהם שימש הרב בתפקידו, יוני, יולי, אוגוסט וספטמבר. פראזי כהן שמח על כך ורץ עם הצ'ק למוסרו לרב, בחושבו שאולי יהיה בכך 'פיצוי' מסוים, על החודשים הרבים שלא קיבל הרב שכר על עבודתו.

הרב שראה את גובה הסכום הבין מיד כי התשלום הוא על ארבע חדשים ולא על חודש אחד, סירב לקבלו.

"רצוני לעלות לארץ ישראל"

הגורמים והאחראים לדבר, זרזם לזה ולא זז משם עד שאכן הובטח לו שיבנה "מקוה טהרה" וכל הדברים הצריכים תיקון במטבח, יתוקנו. לאחר מכן השתדלו אצלו שישאר איתם כרב במקום, אך הוא סירב, ותשובתו בפיו: "רצוני לעלות לארץ ישראל".

כשהרב חומאני עלוש זצ"ל היה בדרכו לעלות לארץ הקודש התעכב בעיר מרסיי שבצרפת מספר שבועות, במקום שהשתכן ראה שאין בסביבה "מקוה טהרה" וכן המטבח שעמד לשרות הצבור לא התנהל כהלכה, התפלא פליאה גדולה, ורץ לכל

צדקתו עומדת לעד!

**גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן / בסיפורים שלפנינו
נווכח לראות, כי גם אחר פטירתו התגלה רבינו מעולם האמת
כדי להשיב משכון שנשאר ברשותו, או כדי לתת כסף לחייל
שנתקע ללא פרוטה.**

הרב חומאני זצ"ל שראה עם הזמן את דוחקם ומצוקתם הכלכלית של חלק מבני עדתו שהיו ברובם בעלי משפחות גדולות ונצרכו לעיתים "לגמילות חסד", החליט להפריש חלק מחסכונותיו ולהלוותם לנצרכים לתקופות שונות תמורת משכון.

שבועות ספורים לפני פטירת הרב נצרכה אשה אחת להלוואה, היא נגשה היא לבית הרב, ביקשה הלוואה וכמשכון הפקידה בידיו את צמיד הזהב שלה.

"כשעזבה האשה את ביתי והלכה לדרכה, נכנסתי אל חדרי ושכבתי לנוח על מטתי" מספר אבא טרבלסי, "בעודי מהרהר כיצד לנהוג באשה לפתע הבחנתי ברבי חומאני עלוש זצ"ל עומד מולי ואומר לי: "החזר לאשה את צמיד הזהב שלה כי פרעה היא את חובה", "קמתי ממטתי כשצמרמורת אווזות בכל גופי ממראהו של הרב זצ"ל וחיש מיהרתי אל אשת הרב המנוח, וספרתי לה כי ברגעים אלה נגלה אלי הרב חומאני זצ"ל בהקיץ ודרש להשיב לאשה את משכונה"

ביום שישי א' באלול באה האשה אל בית הרב עם סכום הכסף שלוותה והחזירה את חובה, בגלל שהיה זה ערב השבת ביקש ממנה הרב לבוא ביום ראשון כדי לקבל ממנו את משכונה.

ביום ראשון ג' באלול נפטר הרב באופן פתאומי, ומשפחת הרב מינתה את ר' יששכר אבא טרבלסי לטפל בגביית

מספרים מקורביו: רבנו, נפטר כידוע ב'ג' אלול, ומאחר ואילו היו ימים חמים והיה צורך להניח ליד מטתו מאוורר, ואותו השגנו מר' שלמה האופט יו"ר המועצה הדתית דאז, בתום ימי האבל הרבנית האלמנה עברה לגור אצל

למה לא החזרתם את המאוורר!?

הגיסים שלה, הרב זצ"ל בא אליה בחלום ואמר לה, "למה אחי לוקחים דברים ומתעצלים ולא מחזירים?" תכף פנתה הרבנית לגיסים, והם נזכרו במאוורר שטרם הוחזר, ותכף יומיד לקחוהו והחזירוהו לבעליו.

מספרים מקורביו: רבנו, נפטר כידוע ב'ג' אלול, ומאחר ואילו היו ימים חמים והיה צורך להניח ליד מטתו מאוורר, ואותו השגנו מר' שלמה האופט יו"ר המועצה הדתית דאז, בתום ימי האבל הרבנית האלמנה עברה לגור אצל

האחות שאלה: מנין לכם שהגעתי?!

'מברק' שלשום לבאר־שבע לילדים להודיע להם שהגעתי, ואפילו הם עדיין לא באו לראותי..."

ונסיים בסיפור מדהים שעובר מפה לאוזן בקרב תלמידיו. חייל אחד שנתקע בלי כסף בכיסו, עמד והמתין לטרמפ' על־מנת לחזור לביתו שבצפת, והנה תוך כדי שהוא עומד ומחכה, ראה והנה עובר ברחוב איש שאיננו מכיר, וזה הציע לו כסף לנסוע הביתה באמצעות אוטובוס. החייל שאלו בתומו איך אחזיר לך את הסכום? וזה ענה תרשום לפניך כתובתי משפחת חומאני עלוש רח' כז 91 בצפת. לאחר שהגיע החייל לביתו, לקח כסף, והלך לאותה כתובת כדי להחזיר את ההלוואה. והנה להפתעתו נתגלה לו שהאיש שהלווה לו כסף, היה זה רבינו זיע"א, שנפטר כבר לפני שנתיים...

כשנה אחר פטירתו, הופיע הרב לאחיו מנני ז"ל בחלום ובקשה בפיו: אחותנו הגיעה לארץ, אנא תלך לבקר אותה. מנני שלא החשיב את דבר החלום, התמהמהה מלעשותו, אולם בלילה שלמחרת, חזר החלום על עצמו, והרב בחלום מושיט כסף למנני עבור דמי הנסיעה. החלום שעשה רושם עז על מנני ועל האח הנוסף שהתגורר גם הוא בצפת, מקיקס־יונה עלוש, החליטו שאסור להשתהות ועליהם לחפש את אחותם מיד, בבוקר נסעו לסוכנות בחיפה ושם הודיעו להם, כי אכן הגיע שלשום אשה בשם שהזכירו, ונמצאת עתה בבית שמש.

"נסענו למקום ההוא" מספרים האחים, ומה מאד שמחנו למצוא את אחותנו שם. כאשר פליאתה גדלה מפליאתנו, ושאלה מנין לכם שהגעתי?! הרי שלחתי

אנשי אמונה אבדו

הסתלקותו של רבינו זי"ע

נתנה לי לקרוא, וראיתי את בשורת האויב - הודעה מרה על סילוקו של רבינו זצ"ל. מחוסר אונים הייתי, ולא היתה לי אפשרות לנסוע אלא רק למחרת, ביום שלישי ה' באלול. קמתי מוקדם והלכתי לתחנה כדי לנסוע לצפת כשעליתי לאוטובוס פגשתי שם את הרה"ג רבי נסים הכהן זצ"ל, רב שרשרת, ועוד כמה אנשים המכירים את הרב. מבאר שבע, משרשרת, מנתיבות ועוד. וכולם היו שבורים ורוצים מהשמועה הרעה זאת אשר לא עלתה על לב.

הגענו לצפת בשעה 2 אחר הצהריים, נכנסנו לביתו של רבינו, והנו מלא אנשים. ושם ראינו את מעלת רבו המובהק, הרב הגדול המופלא, רבינו חיים חורי זיע"א מקונן בקול מר על תלמידו, בעזוע עמוק ובבכי חזק ובנפש מרה, קורא קינות ומדבר דברים המשברים את הלב. כל הנוכחים היו משתוממים ועומדים באין דובר.

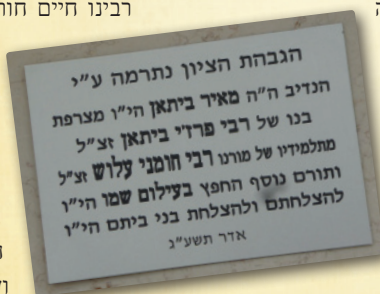
מצבת קבורתו שחודשה.

ביום ראשון ג' באלול התשט"ו, הרב הרגיש לא טוב, ואחר הצהריים שבק רבינו חיים לישראל בפתע פתאום. ההלם והעצב ששרו בציבור, כמעט שאינו ניתן לתיאור, מקורבו מר בוגיד סבן הי"ו שזכה גם להשתתף בהלווייתו של רבינו העיד באוזנינו כי היה זה מעמד עצום ונשגב בו השתתפו אלפי אנשים, אשכנזים כספרדים, מרוקאים כתוניסאים, ומבני בית הכנסת הכל היה מלא וגדוש באנשים עד הגשר המפורסם שבמעלה הרחוב.

את תחושות הציבור באותם ימים הטיב להגדיר תלמידו ומקורבו ר' פנחס סבאג ז"ל, ממושב 'תקומה' (בהקדמה לספר "שבתי וקומי"), ונביא את דברם כמעט כלשונם.

ביום שני ד' באלול חזרתי מהעבודה אחר הצהריים. אמא אמרה לי, האם לא קבלת מכתב מהרב? אמרתי לה לא! דוקא אני הוא זה שצריך לשלוח לו מכתב. אבל התחלתי להרגיש שמשהו לא בסדר. ביקשתי ממנה לתת לי את העיתון, אך היא אמרה לי קודם תאכל. הרגשתי גרוע יותר, ועמדתי על דעתי. אמרתי לה, אני צריך לקרוא העיתון לפני האוכל. מחוסר ברירה

צאו וראו מה הבריות אומרות עליו

ושוחט אותם בעצמי, וגם אשתי כמוני. ככה הייתי רגיל כל הזמן. והיות שגרתי בשכונת לרב ז"ל וראיתי אותו שהוא שוחט עופות כהלכה, אמרתי לעצמי, כדאי לשחוט אצלו

אחרי זה יצאנו לרחוב ונפגשנו עם אדם אחד שהיה מתאונן מרה על סילוקו של רבינו ז"ל, והתחיל לספר בשבחיו, וכה אמר: אני הייתי חופשי (חילוני) לגמרי, והייתי קונה עופות

לי הרב עד הבית עוף שחוט. התנהגותו של הרב הזה השפיעה עלי רבות, והרגשתי הרגשה דתית ואמרתי לאשתי אם יש לנו שכן קדוש כזה אין מצפוני נותן לי לאכול עוד טריפה וגם שלא להיות "חופשי" כדי שלא לגרום צער לרב שכני הטוב. למחרת הלכה אשתי לשכנה דתית והיא לימדה אותה את כל ענייני כשרות הבשר, הדחה, מליחה ועוד. קנינו כלים חדשים ומה שהיה צריך טבילה הטבלנו. ואיך עתה, בעודי זקוק לרב קדוש זה להדריך אותי בנתיביו, נסתלק מאיתנו?

בכמה גרושים ולא ללכלך עצמי, וכך אמרתי גם לאשתי והיא הסכימה.

פעם אחת פגש אותי הרב ז"ל ואמר לי היום אשתך הביאה לי עוף לשחוט אותו והתנבל בידי ולכן לא החזרתי לה אותו, אבל היא לא מבינה עברית ולכן לא הבינה מה שהסברתי לה. בעוד זמן מה אשתדל להשיג לך עוף אחר תמורתו ואשחוט אותו ואביא אותו לבית שלך. כשחזרתי לבית אמרתי לאשתי אלתגידי לרב כלום, אם הביא עוף או לא הביא, אם הביא קטן או גדול... אחרי זמן מה הביא

רבו הגדול מספידו ומספר מעט ממעלותיו

רבינו, כאמור, נפטר בחיי רבו הגאון רבי חיים חורי זצ"ל, אשר נפטר כשנה וחצי לאחר-מכן, מסמך זה נמצא בין כתבי רבו, בו רשם נקודות ושבחים על הרב זיע"א (כנראה לצורך הספד).

וזה לשון המכתב:

ד. מכבד רבותיו בדרך גוזמא כמו עבד ממש.

ה. אשת אביו שכהו עיניה מכבדה הרבה, וגם שהיא זקנה כבדה בתכשיטי זהב בידיה, לקיים כבד את אביך לרבות אשת אביך;

ו. צפת עיר קטנה ולוו אותו במטתו כמו 2500 שבאו ממדינת [כנראה כוונתו לעולי מדינת] שאלו לארץ והשתקעו בצפת אחר רבינו ומכמה מושבות;

ז. דרשו עליו במטה כמו עשרה [רבנים], אוי מה היה לנו;

ח. ברחיצתו עשו אחדות גדולה כל הקהלות העי"א ועשו לו רחיצה במקוה טהרה של האר"י החי הקדוש. שידעו שהוא ראוי לזה;

בס"ד. שבחים ומדות טובות [של] הקדוש ר"ח עלוש צצוק"ל. תנצב"ה.

א. חכם גדול בתורה וביראה;

ב. העמיד תלמידים שלמים ומשמשים בכמה קהלות וביותר במדינת [מחוז תונס];

ג. שמעתי מהרה"ג רבי כמוס מרדכי הכהן ראב"ד מקודש בתונס נר"ו שאין כמו מדרגתו [של הרב המחבר] בכל מכל כל. והוא ראוי להיות דיין בעיר גדולה כמו תונס [עיר הבירה] ולא במדינת. וכן האמת;

את הנקודות הללו כתב הרב כנראה לצורך הספד, אולם אל יתפלא הקורא איך איפה דרשת ההספד המלאה שנשא עליו רבו, כיון שכל-הנראה לא יכל רבינו לסדר ולהעתיק הדברים במלואם, אלא רק ב"ראשי פרקים" הללו, כיון שהיה זה בזמנו ממש, כשנה וחצי לפני פטירתו שהיה תש כח, ולא יכל להעלות על הכתב כי-אם שורות בודדות אלו, במאמץ רב. יהי זכרו ברוך.

והעליתם את עצמותי

העלאת עצמותיו של בנו יחידו של מורנו הרב זצ"ל הנער רבי בוגיד עלוש בן דג'יריה ע"ה

למורנו הרב רבי חומאני עלוש זצ"ל היה בן יחיד שכידוע נפטר עוד טרם הגיעו לגיל מצוות. כבר בילדותו ניבאו לו גדולות ונצורות, כי התנהג בפרישות מיוחדת ולמד תורה בצמאון ובשקיקה. אך לצערנו נסתלק מן העולם בעודו באיבו, למגינת לבם של הוריו - הרב והרבנית וכל בני הקהילה. הוא נפטר בעיר מדנין, ושם גם נטמן.

עשרות שנים חלפו מאז, הרב בנתיים עלה לארץ והקים בעיר צפת את קהילתו, ולאחר אריכות ימים שבק גם הוא חיים לישראל, ונטמן בבית העלמין בצפת. אבל הבן עודנו קבור שם הרחק במדנין.

בשנים האחרונות (תשס"א) הגיעו שמועות כי בית הקברות במדנין מחולל, אולם גם אם עלתה מחשבה של מאן דהוא להעלות את עצמותיו של הבן אותה מחשבה בוטלה בין היתר מחמת שלא היה ידוע היכן נמצא הקבר.

לפני מספר שנים, פנתה אשה אחת מבנות העיר מדנין גב' נינה סרוסי תחי' (אמו של הרה"ג ר' גבריאל סרוסי שליט"א, דיין וראש כולל באלעד), נסעה לבקר בעיר מדנין, ובביקורה הלכה לבית העלמין וטענה שהיא זוכרת את ההלויה הגדולה שנערכה לבנו של הרב, ונכחה אז גם בקבורה וגם זוכרת את המקום, ואכן לאחר טירחה גדולה נמצא הקבר ועליו אבן שיש עם שמו של הבן ע"ה.

בניו של תלמידו רבי פראג' ביתאן זצ"ל נטלו יוזמה ולקחו על עצמם את כל הכרוך בהעלאת עצמותיו של בנו של הרב. כדי לקיים רצון אביהם ולעשות נחת רוח לרבו של אביהם.

כ"כ לפני שלש שנים התעוררו תלמידיו לשפר ולטפח את מקום קבורתו, וביקשו אף להציב כיפה מיוחדת לכבודו של רבינו. את המשימה החשובה נטל על עצמו הנדיב מר מאיר ביתאן הי"ו, בנו של רבי פראג' ביתאן זצ"ל - מתלמידיו של מורנו זצ"ל, שיחד עם עוד ידידי הי"ו, החפץ בעילים שמו, תרמו את המצבה החדשה והגבהה, ואף זכו לתרום ספר תורה מיוחד לבית הכנסת לע"נ רבינו ולע"נ תלמידו אביהם זצ"ל, [ואף זכו שתמונתו של ספר התורה מופיעה בכריכה לחומשים המדוייקים "איש מצליח", שיצאו לאור ע"י ישיבת "כסא רחמים" המעטירה].

ולמרבה הפלא תקף לאחר אותו מעשה זכו להפקד בתאומים. זכותו תגן עלינו, אמן.

הרב אדיר עמרוצי

ואף הידיעה הכאובה, שרבנו לא זכה לבנים של קיימא, ותלמידו וספריו הם המה בניו... וזכתה הרבנית להריון יחיד ונפטר הילד בגיל 21, ב"מ.

אמרה יפה ובעלת מוסר השכל אמרה אימי שתבלחט"א בשם רבנו צוק"ל: אשה שעושה תענית דבור, חשובה כתרנגולת הקשורה וכבולה בכלוב... זה כחו לדור הקודם, דור השתיקה, דור הצניעות, דור שידעה כל אמא מה תפקידה בביתה, וכל כולה מסורה למשפחה ולבעלה, שבאמת חייבת לדבר, חייבת להיות פעולה, וזה באמת נראה תענית לבטלה....

אבל אין ספק שבדורנו מרבה שתיקה מרבה חיים, ואין חיים אלא חייו של תורה, וחיים של חסד, "ותורת חסד על לשונה", ולכן, נקרא שמו רבנו חומאני עלוש ע"ה וספריו "אני חומה" (אותיות "חומאני") - כשמו כן הוא, הרב ע"ה היה חומה ומבצר לבני קהלתו, וגם ספרו "שבתי וקומי", רומז שרבנו היה קם ועומד ושבו וחזרו עבור קהלתו. ולכן בסוף הפסוק (תהלים קלט, ב) נאמר "בְּנִתָּהּ לרעי מרחוק".

כאחד שנולד להורים שהכירו היטב את מורנו ורבנו הגאון החסיד, המעיין הדגול, רב ואב לתלמידו הרבים, והנהיגם באוירה משפחתית עטופת אהבה ועטורת חיבה, כל מלה שנכתב ונאמר בזהירות יתרה, ודאי שזכוכית מגדלת תגדילנה באותיות כשורה.

וכאשר שומעים מאמי שתבלחט"א את המילה רבי חומאני (אפילו בלי שם משפחה, כדרך שאנחנו אומרים בכינוי אהבה "מרן הרב עובדיה" זצ"ל, ואף אחד לא מוסיף גם שם משפחה, כי כולנו חשנו אותו כאב, כמנהיג אולי כמו משפחה), ומיד קופצת בטבעיות המילים עליו השלום עם נשיקת הערצה...

נתונים נתונים המה הידיעות והאמרים ששמענו, אבל שיודעים שמורנו הרב זצ"ל היה תלמיד של הגר"ח חורי צוק"ל ואף הספידו (ע"י הספדו בספר "שבתי וקומי") וגילה שמורנו הרב נפטר בגיל ח"ן ונכתב שנפטר במיתת נשיקה (זה מראה על אדם מנהיג גדול שנשא בלבו הטהור את כאב הקהלות - אם זה קהילת גאבס, וקהילת טיטאווין וקהילת מדנין המופרסמת לשם טוב ותהלה, ומשם שכן כבוד בעיה"ק צפת.

*הכותב משמש ר"מ ומנהל ישיבת "אור מאיר", יפו, ורב בשכונות העיר "תל אביב", לשעבר תושב העיר צפת ת"ו.

מדברי מורנו ורבנו הגאון רבי חומאני עלוש זיע"א על כבוד וקדושת בית הכנסת

צריך האדם שיהיה מלא פחד ורעדה בעמדו להתפלל לה' יתברך, שלא יהיה נראה כפורק עול של הקב"ה ח"ו. וכדאמרינן בגמ' (ברכות דף ל ע"ב), "עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה", מאי "וגילו ברעדה" - אמר רב אדא בר מתנא אמר רבה, במקום גילה שם תהא רעדה.

ומכאן תוכחת מגולה לאותם בני אדם שבאים לבית כנסת לדבר ולשוחח ולשחק, רבוה מראים על עצמם שאינם שמים לב לשכינה הנמצאת בתוך בית כנסת.

והדברים קל וחומר, אם האדם כשהוא משחק בשחוק וקלות ראש ועמד לפניו אחד מגדולי המלכות, בודאי

ימלא פחד ורעדה ויעמוד דום. כל שכן כשהאדם נמצא בבית כנסת והשכינה לפניו והוא יושב ומשחק ומהתל, וכאילו - חס ושלום - הקב"ה לא רואהו וכפורק עול מצוארו.

ובפרט אם הוא מדבר בשעת התפילה ודברי תורה, שאמרו בזהר הקדוש (פר' תרומה), מאן דאשתעי כבי כנישתא, לית ליה חולקא באלהא דישאל (המדבר בבית הכנסת, אין לו חלק באלוהי ישראל), בר מינן.

והאדם יטעה לומר, האמת שאין רצוני לדבר בבית כנסת, אבל מה אעשה איך אעבור על דעת חבריי היושבים לידי והם משוחחים איתי, איך אפשר שלא להשיבו, ואהיה לו כשונא, וזה נגד מקרא שכתוב "ואהבת לרעך כמוך". וזה טעות!

א. במה נחשב כבודו של חבריו כלפי ה' יתברך, אשר ציוה שלא לדבר בבית כנסת מקום שכינתו? והרי זה נחשב כאילו הוא ירא מהאדם יותר מהקב"ה. וראה איך שאול באחת ולא עלתה לו (שחטא רק בחטא אחר, ושילם על זאת במלכותו), מפני שתלה פחדו בבני אדם, ולא שם לנגד עיניו פחדו ואימתו יתברך.

ב. הרי כשהאדם יוצא לשוק אינו יושב ומשוחח עם חבריו, וכאילו לא מכירו מעולם, ובמסחרו יתחרה לחבריו זה - שהיה מדבר איתו בבית כנסת, ולהשיג גבולו ולקרוא להקונים שיבואו לקנות מאצלו ולא מחבריו, וכיוצא. והיכן היא מצות "ואהבת לרעך כמוך" שהיה שומר עליה לקיימה כשהוא מדבר בבית כנסת? ואדרבא, בבית כנסת במקום שהשכינה שורה, צריך האדם להיות מלא רתת ורעדה מפחד ה' והדר גאוונו, ושום יצירה לא נחשבת לנגדו.

אך בצאתו מבית כנסת לשוק נחוץ לאדם לקנות האחדות והאהבה להיות עם כל ישראל כגוף אחד, ולעזור לחבריו ולשמוח בשמחתו, ולא ישיג גבולו וכיוצא.

ובזה פירשו המפרשים דברי חז"ל בגמ' (ברכות דף כח ע"ב), "זהוהו בכבוד חבריכם וכו', וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים", הכוונה: אמנם האדם חובתו להיות נזהר בכבוד חבריו, אבל דוקא כשהוא נמצא חוץ מבית כנסת. אבל כשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים, שהוא לפני הקב"ה, שאין לכבד שום יצירה מפני כבודו, כי במה נחשב הוא לפני הקב"ה.

(מדברי קדשו של מורנו רבנו - מקים בית הכנסת, הרב חומאני עלוש זיע"א, בספרו "שבתי וקומי" - ערך "רעדה", עמ' קכט).

ספריו וכתביו

חידושיו של רבינו בלשון השווה לכל נפש. בשנה שעברה כבר הוצאנו לאור חוברת 'מדגמית', ובה הבאנו לקט מאמרים שעובדו ונערכו מתורתו של רבינו. כאשר במקביל צוות חברי המכון עובדים על השלמת מלאכת קודש זו, על הספר כולו. (ואף שמלכתחילה היינו רוצים לזכות ולברך על המוגמר כעת, ולהוציא את כל הספר בשלימותו לקראת יומא דהילולא, אך המלאכה רבה ומה שהלב חושק הזמן עושק).

ועל כן, פונים אנו בהזדמנות זו, לכל תלמידיו ותלמידי תלמידיו, בני משפחתו ומכריו ולכל מי שיש בידו כתבים או תמונות וכל חומר שקשור לרב ולמשפחתו, לתורתו ולאורח חייו, כדי שנזכה להוציא ביחד "תורה מפוארה בכלי מפואר".

נושאים תפילה לה' יתברך שנזכה להוציא דבר מתוקן ושפתותיו של מורנו הרב ידובבו בקבר ובכך לעשות לו נחת רוח ועילוי נשמה ונזכה שימליץ טוב בעדנו ובעד כל המשתדלים, ויעמוד בתפילה על כל קהל עדתו עם כללות עם ישראל.

תפילה נוספת נושאים אנו לבורא עולם, שנזכה להוציא ולחדש גם את ספרו של מורנו הרב ע"ה "אני חומה" ב' חלקים. ועוד ספרים מרבנים אחרים שנמצאים "בשבי הסטוריה" כדי לזכות את מחבריהם וכדי לזכות את הציבור.

כל המעוניין להיות שותף למטרה קדושה זו, לעצה, להעברת חומר, ולזכות להיות שותף בתרומות והנצחות למען הדפסת הספר מחדש, יוכל לפנות למכון "מאורות אבי", וזכותו של רבינו בודאי תעמוד למגן וצינה עבור כל התורמים והמסייעים למצוה חשובה זו.

מורנו ורבינו הגאון הרב חומאני עלוש זצ"ל, השאיר אחריו ברכה רבה, ספרים יקרים ונפלאים בכל מקצועות התורה, אולם חלק גדול מהם אבדו מאיתנו ונותרו רק שלשה ספרים, "אני חומה" ו"שבתי וקומי", אשר בהם הובאו דרושים ורעיונות יקרים על התורה וחידושים על הש"ס, דברים מתוקים מדבש ונופת צופים.

אולם בשנים האחרונות אזלו הספרים מן השוק, ורבים אומרים מי יראנו טוב, ואין טוב אלא תורה, ולכן עלה במחשבה להדפיס מחדש את ספרו היקר "שבתי וקומי" - חידושי פרשיות השבוע מוסרים ודרושים, במהדורה חדשה ומאירת עיניים.

במכון "מאורות אבי" שע"י מוסדות "יתד התשובה" שוקדים נמרצות על הוצאת ספרי הרב, בשיחה עם מנהלי המכון הם אומרים לנו את הדברים הבאים:

הספר "שבתי וקומי" הינו ספר נפלא, מלא וגדוש בפנינים נפלאים, מרגליות יקרות ודברי תורה ערבים מדבש ונופת צופים, יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו, אלא שלא תמיד זוכים הצעירים והדרדקים להבין בין משובח, ולא תמיד מוכשר הדור לחוש את טעמם המתוק של החידושים המופיעים בספר, אי לכך אורנו חלצנו להתאגד ולהיות נטפלים לדבר מצוה, ולעסוק בעריכת ספר זה, וזאת מתוך מטרה, לזכות גם את הדור הצעיר ללמוד מתורתו של מורנו הרב ע"ה, כשהספר במהדורתו החדשה יכלול את חידושי תורתו של רבינו בשפה ברורה ונעימה, והכל למען ירבו המעיינים בו, ויהנו מזיו אורו ונועם אמריו.

בעזרת ה' ובשועתו, אנו מקוים לסיים בשנה הקרובה את העריכה החדשה של הספר כולו, ולהדפיסו בדפוס משובח ובאותיות גדולות ומאירות עיניים, בסדר חדש עם כותרות נאות למען ירוץ הקורא בו, ובעיבוד

מוסרי־אמת בשפה עדכנית

אבי' שע"י מוסדות 'יתד התשובה' בנשיאות הגאון הרב רפאל כהן שליט"א מקים עולה של תורה רבות בשנים בעה"ק צפת"ו, אשר יצא שמם לתהילה בכל קצווי הארץ באיכות ושלימות ההדפסה, הביקורת המדוקדקת, לצד ההקפדה על הפאר וההדר הראויה לכתבי הקודש.

אשר על כן על אף הרצון העז להגיש לפני הציבור את דברי תורתו של רבינו בצורתם ובמתכונתם המחודשת, אך דווקא לתועלת שלימות העניין להביאו לגמר העריכה בדקדוק המרבי, הוחלט להשהות את יעד ההוצאה לאור, בכדי להקדיש עוד זמן לזקק לצרף אותם כראוי לכלי כסף וזהב מיוחדים שכמותם.

(מתוך הקדמת העורך)

זכות גדולה לעמוד אחר ששים שנה לפטירתו של רבינו הגאון המחבר זצ"ל ולשוף עין בדרשותיו הנעימות, המחכימות בפשטותם, שזורות בבקיאות מבהילה במאמרי הז"ל רבים בניהם כאלו שאינם מוכרים, ובשילוב מוסרי אמת נוקבים.

אומנם דברי תורה ורעיונות מוסריים שנאמרו ונכתבו בצורתם בימים עברו, לפעמים זקוקים להרחבת העניין ותוספת ביאור העומק הטמון בו. כמו כן האורך רוח שהיה בימים דאז - אבד וחלף, ואילו היום, המהיר והקצר נקלט יותר מאשר האורך והמורכב. הלכך זקוקים היינו לעבד את הכתוב וללטש אותו בסגנון הנעים לקריאת בן דורנו. לשבץ אותו לפי נושאים ועניינים להקל על הקורא למצוא את מבוקשו. ספר זה אמור לצאת לאור בעז"ה ע"י מכון הספרים 'מאורות

הודעה חשובה

פונים אנו בזאת לתלמידיו ולתלמידי־תלמידיו ולכל מי שזכה להסתופף בצילו, היודעים מעשיות ועובדות מחייו הקדושים של רבינו חומאני עלוש זצ"ל, או מחיי הקהילה ברחוב הגר'א בצפת.

וכן מי שיש באמתחתו תמונות ותיעודים, מסמכים ומכתבים, עובדות וסיפורים וכדומה, שיש בהם כדי לזכות את הרבים, ישלחם אלינו וזכות רבינו תעמוד לו לברכת טוב.

**יש לכם את הזכות להיות שותפים למטרה קדושה זו,
בתרומות והנצחות למען הדפסת ספרי רבינו מחדש.**

ניתן לפנות בטל': 04-69223381,

בפקס: 04-6925148,

או בדוא"ל: tamar@yatedh.com

בתודה מראש על שיתוף הפעולה

מכון "מאורות אבי"

מחלקת ההוצאה לאור

